

A. Wetgeving

1. Inleiding: situering van de wetgeving

Wie “wetgeving” en “holle wegen” zegt, denkt onmiddellijk aan het **principeel verbod op het wijzigen van een holle weg**. Dat verbod is een onderdeel van de natuurwetgeving: het is opgenomen in artikel 7 van het besluit van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het **decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu** (verder: BVR 23/7/1998). Dit verbod, dat verder uitgebreid besproken wordt, is ontegensprekelijk de belangrijkste juridische beschermingsmaatregel voor de holle wegen.

Daarnaast bestaat er diverse andere wetgeving die op één of andere wijze van toepassing kan zijn op de holle weg of op de werken die er worden uitgevoerd. De wetgeving bestaat uit een amalgaam aan rechtsregels. Er bestaat wetgeving op gemeentelijk, provinciaal, gewestelijk, federaal, Europees en internationaal niveau. De wetgeving is gegroepeerd in verschillende rechtsdomeinen: burgerlijk recht, administratief recht, strafrecht, enz. In dat amalgaam aan regels zoeken we naar een bewegwijzering die ons leidt naar de wetgeving die kan worden ingezet voor de bescherming van holle wegen in Vlaanderen.

In dit eerste hoofdstuk geven we een overzicht van indelingen in de relevante wetgeving, aan de hand van het onderscheid tussen specifieke en algemene wetgeving, wetgeving per bestuursniveau, per rechtsdomein en per thema.

1.1. Onderscheid tussen specifieke wetgeving voor holle wegen, en algemene wetgeving die ook op holle wegen van toepassing kan zijn.

Zoals reeds vermeld, is er één specifieke regelgeving voor holle wegen: een principeel verbod om een holle weg te wijzigen; op dit verbod zijn er wel verschillende uitzonderingen toegelaten (zie verder: het BVR 23/07/1998 inzake de wijziging van vegetatie en kleine landschapselementen).

De meeste rechtsregels die van toepassing zijn in holle wegen, werden echter **niet specifiek voor die holle wegen gemaakt**. Het zijn regels met een veel ruimer toepassingsgebied. Relevante wetgevingen zijn o.a. die van ruimtelijke ordening, bos en landschapszorg. Ze regelen bepaalde activiteiten door een vergunningsplicht op te leggen. Het gaat bijvoorbeeld om het kappen van bomen, het bouwen van vaste constructies (zoals gebouwen, maar ook opritten, muren, enz.). Wanneer deze activiteiten plaatsvinden in een holle weg, zal het dus nodig zijn om de algemene wetgeving te raadplegen die in heel Vlaanderen geldt inzake kappen van bomen, bouwen van constructies en dergelijke.

1.2. Onderscheid in wetgeving naar bestuursniveau

Leefmilieu en ruimtelijke ordening behoren vrijwel volledig tot de bevoegdheid van de gewesten (art. 6, § 1 van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen). Het is dan ook logisch dat de wetgeving die kan worden ingezet voor de bescherming van holle wegen, grotendeels gewestelijke wetgeving is: **decreten, besluiten van de Vlaamse regering, eventueel aangevuld met omzendbrieven.**

Daarnaast kan er in sommige gevallen ook sprake zijn van wetgeving van **gemeentelijk of provinciaal** niveau die kan worden ingezet voor de bescherming van holle wegen. De gemeenten hebben bijvoorbeeld de bevoegdheid om stedenbouwkundige verordeningen vast te stellen, op grond van het decreet ruimtelijke ordening. Dergelijke verordeningen kunnen bepalingen bevatten inzake beplantingen of andere elementen die relevant zijn voor een holle weg. De gemeente kan **via de verordeningen bijkomende voorwaarden opleggen, bovenop de gewestelijke wetgeving.** Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat in de gemeente een stedenbouwkundige vergunning moet worden aangevraagd voor bepaalde activiteiten, die in de gewestelijke wetgeving niet vergunningsplichtig zijn. De gemeente kan daardoor dus vorm geven aan een eigen beleid. Voor de provincie bestaat dezelfde mogelijkheid om stedenbouwkundige verordeningen vast te stellen.

Boven de gewestelijke wetgeving staan **Europese wetgeving en internationale verdragen.** Relevante Europese richtlijnen inzake natuurbescherming zijn de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (Vogelrichtlijn) en de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn). Europese richtlijnen zijn voor de lidstaten bindend wat het resultaat betreft, maar niet wat de vorm en middelen betreft. Dit betekent dat de lidstaten een zekere vrijheid hebben in de keuze van maatregelen die ze passend achten om het doel van de richtlijn te bereiken. De Europese Commissie ziet toe op de correcte naleving van de Europese wetgeving door de lidstaten. Internationale verdragen laten in principe de soevereiniteit van de verdragsstaten ongemoeid. Ze worden vaak omschreven met de term 'soft law', omdat hun bindende kracht gering is. Voorbeelden van internationale verdragen zijn o.a. de verdragen van Bonn en van Bern voor bescherming van soorten.

In principe zijn de Europese richtlijnen en internationale verdragen op één of andere wijze **omgezet in de Vlaamse wetgeving.** Men past dan niet rechtstreeks de Europese of internationale wetgeving toe, maar wel de betrokken Vlaamse wetgeving.

1.3. Onderscheid naar rechtsdomein en naar inhoudelijk thema van de wetgeving

1.3.1. Administratief recht, strafrecht, burgerlijk recht

De meeste wetgeving die hier behandeld wordt, is van administratiefrechtelijke aard en regelt bepaalde overheidstaken. **Vergunningen zijn zgn. “administratieve rechtshandelingen”**: het zijn geen beslissingen die particulieren onderling overeenkomen, maar eenzijdige beslissingen van een overheid. Administratieve rechtshandelingen kunnen worden geschorst of vernietigd door de Raad van State, dat een administratief rechtcollege is.

Naast het administratieve recht, is ook het strafrecht belangrijk. De meeste wetgeving voorziet immers dat overtredingen gesanctioneerd kunnen worden door de strafrechter (vnl. de correctionele rechtbank).

In deze sector wordt er zelden beroep gedaan op het burgerlijk recht. Toch kan men in bepaalde gevallen bij de burgerlijke rechtbanken terecht, bijvoorbeeld om te eisen dat schade hersteld wordt.

1.3.2. Inhoudelijk thema van de wetgeving

Naar inhoudelijke thema's, kan een onderscheid worden gemaakt tussen wetgeving inzake natuur, bos, landschappen, ruimtelijke ordening en wegen.

Elk van deze wetgevingen vormt een afzonderlijk geheel bestaande uit een decreet en uitvoeringsbesluiten (besluiten van de Vlaamse regering), aangevuld met ministeriële besluiten en omzendbrieven.

Enkel voor de wegen bestaat (nog) geen decreet en wordt nog steeds beroep gedaan op wetten.

Natuurwetgeving

het natuurdecreet :

Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijke milieu (B.S. 10.01.1998)

het besluit inzake de wijziging van vegetatie en kleine landschapselementen:

Besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 (B.S. 10.09.1998)

de omzendbrief inzake de wijziging van vegetatie en kleine landschapselementen:

Omzendbrief van 10 november 1998 betreffende algemene maatregelen inzake natuurbehoud en wat de voorwaarden voor het wijzigen van vegetatie en kleine landschapselementen betreft volgens het Besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 (B.S. 17.03.1997)

het besluit inzake het gebiedsgericht natuurbeleid:

Besluit van de Vlaamse regering van 21 november 2003 houdende maatregelen ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid (B.S. 27.01.2004)

het bermbesluit:

Besluit van de Vlaamse regering van 27 juni 1984 houdende maatregelen inzake natuurbehoud op de bermen beheerd door publiekrechtelijke rechtspersonen (B.S. 2.10.1984)

Boswetgeving

het bosdecreet :

Bosdecreet van 13 juni 1990 (B.S. 28.09.1990)

het besluit inzake bosbeheersplannen :

Besluit van de Vlaamse regering van 4 december 1991 betreffende het vaststellen van de beheersplannen voor de bossen (B.S. 07.03.1992)

het besluit inzake bosreservaten:

Besluit van de Vlaamse regering van 20 januari 1993 tot vaststelling van regelen betreffende de aanwijzing of erkenning en het beheer van de bosreservaten (B.S. 27.05.1993)

Wetgeving inzake beschermde landschappen**het landschappendecreet :**

Decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg (B.S. 21.05.1996)

het landschappenbesluit :

Besluit van de Vlaamse regering van 3 juni 1997 houdende algemene beschermingsvoorschriften, advies- en toestemmingsprocedure, instelling van een register en vaststelling van een herkenningsteken voor beschermde landschappen, gewijzigd bij besluit van 4 april 2003 (B.S. 01.10.1997 en 20.06.2003)

het erfgoedlandschappendecreet: Decreet van 28 januari 2004 houdende maatregelen tot behoud van erfgoedlandschappen (B.S. 18.03.2004)

Ruimtelijke ordening**het decreet ruimtelijke ordening (nieuw systeem):**

Decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening (B.S. 05.06.1999)

het coördinatiedecreet ruimtelijke ordening (oud systeem):

Decreet betreffende de ruimtelijke ordening, gecoördineerd op 22 oktober 1996 (B.S. 15.03.1997)

het besluit kleine werken:

Besluit van de Vlaamse regering van 14 april 2000 tot bepaling van de vergunningsplichtige functiewijzigingen en van de werken, handelingen en wijzigingen waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning nodig is (B.S. 18.05.2000)

het besluit over de advisering van vergunningsaanvragen :

Besluit van de Vlaamse regering van 5 mei 2000 betreffende de adviesverlening inzake aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning en verkavelingsaanvragen (B.S. 20.05.2000)

het besluit inzake openbare onderzoeken:

Besluit van de Vlaamse regering van 5 mei 2000 betreffende de openbare onderzoeken over aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning en verkavelingsaanvragen (B.S. 20.05.2000)

het besluit m.b.t. dossiersamenstelling van een aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning:

Besluit van de Vlaamse regering van 4 november 1997 tot vaststelling van de samenstelling van het dossier voor de aanvraag om een stedenbouwkundige vergunning

het besluit inzake milieueffectrapportage:

Besluit van de Vlaamse regering van 23 maart 1989 houdende bepaling voor het Vlaams gewest van de categorieën van werken en handelingen, andere dan hinderlijke inrichtingen, waarvoor een milieueffectrapport is vereist voor de volledigheid van de aanvraag om bouwvergunning

Wegen**wetgeving op de buurtwegen:**

Wet van 10 april 1841 op de buurtwegen

1.4. De samenloop van diverse wetgevingen

De wetgeving die per thema een afzonderlijk geheel vormt, dient in de praktijk uiteraard geregeld gecombineerd te worden. Vaak ontstaat er een **samenloop van diverse wetgevingen die van toepassing zijn op hetzelfde onderwerp**. Voor het vellen van een boom bijvoorbeeld, kan zowel de wetgeving inzake ruimtelijke ordening, de natuur-, de bos- en de landschapswetgeving van toepassing zijn. Het is niet altijd even eenvoudig om in het kluwen van wetgeving terug te vinden hoe men dan tewerk moet gaan. Er zijn enkele regels voor de samenloop van wetgeving.

1.4.1. Wettelijk voorziene procedure bij samenloop

Om te beginnen kan de wetgeving zelf een procedure aangeven die gevolgd moet of kan worden bij samenloop.

Voorbeelden:

Samenloop van natuur- en ruimtelijke ordeningswetgeving.

Als voor een bepaalde activiteit in een holle weg een **stedenbouwkundige vergunning** verleend wordt, dan is het verbod op wijziging van de holle weg opgeheven, op voorwaarde dat afdeling Natuur van AMINAL **advies** verleend heeft over de stedenbouwkundige vergunning. Dat staat uitdrukkelijk zo bepaald in het BVR 23/7/1998.

Samenloop van landschaps- en ruimtelijke ordeningswetgeving.

Een gelijkaardige regel is te vinden in het landschapsdecreet: wanneer voor een activiteit een stedenbouwkundige vergunning wordt verleend met een advies van de afdeling Monumenten en Landschappen, dan is het niet nodig om een afzonderlijke toelating in het kader van de landschapswetgeving aan te vragen. De ruimtelijke ordeningswetgeving legt bovendien op dat het standpunt van afdeling Monumenten en Landschappen beslissend is bij de beoordeling van de vergunningsaanvraag (bindend advies).

Dergelijke afstemmingsregels worden vaak in de wetgeving ingebouwd om de procedurelast voor de aanvrager te verminderen. Eén enkele vergunningsaanvraag volstaat voor hem. Een bijkomend voordeel kan zijn dat tegenstrijdige standpunten worden vermeden tussen de administraties van het Vlaamse gewest onderling.

In beide bovenvermelde voorbeelden wordt de beoogde afstemming bereikt door een advies van de bevoegde administratie. Niet alle adviezen hebben dezelfde juridische waarde. Er zijn **verplichte en niet-verplichte adviesvragen, bindende en niet-bindende adviezen**.

Verplichte adviesvraag.

In bepaalde wetgeving wordt uitdrukkelijk bepaald dat het de taak is van de overheid bij wie een aanvraag wordt ingediend, om de nodige adviezen in te winnen. De adviesvraag is dan verplicht. De ruimtelijke ordeningswetgeving bevat zo'n verplichtingen voor o.a. het advies van afdeling Monumenten en Landschappen in de beschermde landschappen, voor afdeling Natuur in de 'ruimtelijk kwetsbare gebieden' (zie verder bij wetgeving ruimtelijke ordening), voor afdeling Bos in de bossen en bosgebieden enz.

Niet verplichte adviesvraag.

Het BVR 23/7/1998 is een voorbeeld van een wetgeving die een niet-verplicht advies bevat van afdeling Natuur bij stedenbouwkundige vergunningen. Dat heeft tot gevolg dat de vergunningverlenende overheid niet verplicht is het advies in te winnen wanneer ze een stedenbouwkundige vergunning verleent voor een activiteit die te maken heeft met een wijziging van vegetatie of kleine landschapselementen. Dergelijke constructie heeft dan in feite tot gevolg dat de aanvrager dan geacht wordt zelf de verantwoordelijkheid te dragen voor het al dan niet vragen van advies, en m.a.w. voor de **keuze tussen een vereenvoudigde procedure waarin één aanvraag volstaat** (mits het advies wordt gevraagd) **of een dubbele procedure**. Zonder het advies voldoet de stedenbouwkundige vergunning immers niet aan de 'afstemmingsvoorwaarde' en dient de aanvrager dus bovenop de stedenbouwkundige vergunning, ook de natuurvergunning aan te vragen, of een afwijking van de verbodsbepalingen (zoals voor holle wegen), of een melding te doen. Verder bespreken we dit meer uitgebreid, gezien het in de praktijk daar wel eens fout durft lopen.

Bindend advies.

Een bindend advies betekent dat de vergunningverlenende overheid ertoe gehouden is om het advies te volgen wanneer dat negatief is of voorwaarden oplegt. Na een negatief advies moet de overheid dus de vergunning weigeren. Wanneer het advies gunstig is onder bepaalde voorwaarden, dient de overheid die voorwaarden over te nemen in de vergunning.

Er zijn niet veel bindende adviezen. Ze kunnen alleen bij decreet worden opgelegd, niet bij besluit van de Vlaamse regering. Het decreet ruimtelijke ordening legt vier bindende adviezen op: dat van afdeling Wegen en Verkeer (voor aanvragen langs gewestwegen), van de provinciale wegendienst (voor aanvragen langs provinciewegen), van **Monumenten en Landschappen** (voor beschermde landschappen, monumenten, stads- en dorpsgezichten) en van het Instituut voor het Archeologische patrimonium (voor archeologische goederen).

Niet bindend advies.

De meeste adviezen zijn niet bindend. De overheid die de vergunning verleent, mag er dus van afwijken. Op grond van de motiveringsplicht, is de overheid er dan wel toe gehouden om de redenen aan te geven op basis waarvan ze het advies niet volgt.

1.4.2. Geen procedure voorzien: gezamenlijk toepassen van de wetgeving

Als de wetgeving niet uitdrukkelijk een afstemmingsprocedure voorziet, dan moet men de diverse regels van de afzonderlijke wetgevingen in principe gezamenlijk toepassen.

Men moet dan vooreerst de **hiërarchie** van de rechtsnormen respecteren. Enkele belangrijke principes zijn de volgende:

1) Een decreet staat hiërarchisch boven een besluit van de Vlaamse regering en heeft in geval van strijdigheid dus voorrang. Dit geldt overigens zowel binnen het eigen rechtsdomein als ten aanzien van andere rechtsdomeinen.

2) Belangrijke bepalingen uit het natuurdecreet zijn de **zorgplicht** (art. 14) en het **integratiebeginsel** (art. 16) (zie verder): ze hebben een ruim toepassingsgebied, primeren op regels die zijn opgenomen in besluiten, en bij samenloop met andere decretale bepalingen (bv. van ruimtelijke ordening) dienen ze in principe steeds samen worden toegepast met die andere bepalingen.

3) Gemeentelijke verordeningen of reglementen staan onderaan de hiërarchie: wanneer ze in strijd zijn met wetten, decreten of hun uitvoeringsbesluiten, dan mogen ze niet worden toegepast. Ze worden dan geacht opgeheven te zijn. Deze situatie kan zich voordoen met verouderde gemeentelijke wetgeving (zoals een bouwverordening) die bepaalde regels bevat die ondertussen op strengere wijze geregeld zijn in een besluit van de Vlaamse regering van meer recente datum. Wanneer bijvoorbeeld een gemeentelijke bouwverordening een vergunningplicht oplegt voor bepaalde wijzigingen aan holle wegen, geldt wel degelijk het strengere verbod op wijziging van holle wegen van het BVR 23/7/1998.

4) Tussen wetten en decreten geldt die hiërarchie niet: ze staan op hetzelfde niveau. Een wet heeft dus geen voorrang op een decreet.

Voor de samenloop met de **internationale of Europese wetgeving** geldt een aparte regeling. De internationale verdragen hebben **in het algemeen geen rechtstreekse werking**: er is steeds een wet, decreet of besluit vereist opdat het verdrag concreet toepasbaar of uitvoerbaar zou zijn. Dit betekent dat men die internationale verdragen niet rechtstreeks kan toepassen, men kan enkel de betrokken federale of Vlaamse wetgeving toepassen.

De Europese richtlijnen moeten ook worden omgezet in wetten, decreten of besluiten. Maar in bepaalde gevallen heeft een Europese richtlijn “directe werking”. Dit wil zeggen dat een particulier de toepassing ervan kan afdwingen. Een voorbeeld daarvan is de Habitatrichtlijn. Een particulier kan bijvoorbeeld een procedure bij de Raad van State instellen om een vergunning die verleend is in strijd met de Habitatrichtlijn, te laten vernietigen. Ondertussen werd de Habitatrichtlijn in 2002 omgezet in het natuurdecreet, zodat men nu in principe enkel toepassing dient te maken van dat decreet om de Habitatrichtlijn na te leven.

2. Hoe bepalen welke wetgeving van toepassing is ?

Om te weten te komen welke wetgevingen van toepassing zijn, is niet alleen de aard van de werken bepalend, maar ook de plaats waar de werken worden uitgevoerd. Het is dan ook van groot belang om over actueel kaartmateriaal te beschikken.

2.1. Kaarten raadplegen

2.1.1. Ruimtelijke ordening

Gewestplannen (of in de toekomst de nieuwe ruimtelijke uitvoeringsplannen: RUPs) bevatten de ruimtelijke bestemmingen en hun voorschriften.

Woongebied, woongebied met landelijk karakter, agrarisch gebied, landschappelijk waardevol agrarisch gebied, bosgebied, natuurgebied, natuurgebied met wetenschappelijke waarde of natuurreservaat, parkgebied, buffergebied, valleigebied enz.

De raadpleging van de gewestplannen is niet enkel van belang voor de toepassing van de wetgeving van ruimtelijke ordening, maar ook voor een groot deel van de natuurwetgeving.

De tekst van een stedenbouwkundig voorschrift vindt men terug in:

Het KB van 28 december 1972 betreffende de inrichting en toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen: een toelichting bij elk van deze bestemmingen wordt verstrekt door de ministeriële omzendbrief van 8 juli 1997 (B.S., 23.08.1997).

Voor alle bestemmingen die niet te vinden zijn in het KB van 1972, is het voorschrift uitgelegd in de nota die bij het betrokken gewestplan hoort.

BPA's (bijzondere plannen van aanleg) bevatten voor een deel van het grondgebied van een gemeente de ruimtelijke bestemmingen en hun voorschriften.

De **voorschriften van BPA's hebben voorrang op het gewestplan** en zijn over het algemeen vrij gedetailleerd. Over het algemeen zijn BPA's opgesteld in functie van woongebieden en industriegebieden en situeren zich dus vooral in of rond de kern van gemeente, en minder in de open ruimte.

Verkavelingsvergunningen bevatten een plan met indeling van een grond in kavels (gewoonlijk voor woningbouw) en bijhorende voorschriften. Ze hebben voorrang op het gewestplan.

Wanneer de verkaveling in een BPA is opgenomen, wordt in de meest recente van die twee aangegeven welke voorschriften voorrang hebben. Niet alle verkavelingen zijn nog geldig. Er is een vrij complexe regeling van verval van verkavelingen, die hier niet verder wordt uitgelegd.

De gewestplannen, BPA's en verkavelingsplannen zijn te raadplegen bij de dienst ruimtelijke ordening van de gemeente. De gewestplannen zijn ook op CD-ROM en op internet raadpleegbaar.

2.1.2. Natuur

Habitat- en vogelrichtlijngebieden

De kaarten van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden zijn te raadplegen bij de dienst milieu van de gemeente, bij de provincie of bij afdeling Natuur van AMINAL (ook op CD-ROM). Aan de kaarten zijn geen specifieke voorschriften verbonden, zoals bij gewestplannen. De wetgeving die er aan verbonden is, is in hoofdzaak te vinden in het natuurdecreet en uitvoeringsbesluiten.

Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON)

De Vlaamse regering dient 125.000 ha VEN af te bakenen in Vlaanderen. Het IVON bestaat uit 150.000 ha natuurverwevingsgebied, aan te duiden door de Vlaamse regering, en een onbepaalde oppervlakte natuurverbingsgebieden, aan te duiden door de provincies.

De kaarten van het afgebakende VEN en IVON zullen raadpleegbaar zijn bij de dienst milieu van de gemeente, bij de provincie of bij afdeling Natuur van AMINAL. De wetgeving die er aan verbonden is, is te vinden in het natuurdecreet en uitvoeringsbesluiten.

2.1.3. Beschermd landschappen

De afbakening van beschermd landschappen is te raadplegen bij de gemeente of bij afdeling Monumenten en Landschappen. Er kunnen specifieke voorschriften verbonden zijn aan het beschermd landschap, bovenop de algemene voorschriften die voor alle beschermd landschappen gelden. Die specifieke voorschriften zijn opgenomen in het besluit tot bescherming van het landschap.

2.2. Bosdecreet: van toepassing op elk “bos”

Het bosdecreet is van toepassing op alle bossen in Vlaanderen, ongeacht de bestemming van het gebied volgens de gewestplannen. Het is dus niet beperkt tot de “bosgebieden” die in de gewestplannen zijn aangeduid.

Het bosdecreet definieert wat verstaan moet worden onder “bos”: *“grondoppervlakten waarvan de bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoren en die één of meer functies vervullen”*.

Of het bosdecreet al dan niet moet worden toegepast, is dus een feitenkwestie, waarvoor geen raadpleging van kaartmateriaal nodig is: men moet uitgaan van de feitelijke situatie op het terrein, nl. of er sprake is van een bezetting met bomen en/of struiken op het grootste deel van het terrein. Wanneer een bos wordt aangeplant, of wanneer een terrein in de loop van de jaren door braakligging spontaan verbost, wordt het bosdecreet van rechtswege van toepassing. In geval van twijfel - bijvoorbeeld bij kleine ‘bosjes’ of bij gedeeltelijke verbossing - is het aangewezen om het advies in te winnen van afdeling Bos en Groen.

Ook de niet-beboste oppervlakten in een bos, zoals de boswegen, brandwegen, recreatieterreinen, enz. vallen onder het toepassingsgebied van het bosdecreet. **Wanneer een holle weg in een bos gelegen is en als een ‘bosweg’ te beschouwen valt, is het bosdecreet dus van toepassing.**

Onder het toepassingsgebied vallen echter niet: dreven, boomgaarden, tuinen, boomkwekerijen, kerstboomaanplantingen e.d.

Er zijn 3 categorieën van voorschriften en maatregelen m.b.t. bossen, naargelang wie de bosbeheerder of eigenaar is:

-*domeinbossen*: openbare bossen waarvan het beheer volledig aan “het Bosbeheer” (afdeling Bos en Groen) werd toevertrouwd.

-*andere openbare bossen*: bossen die in eigendom (of mede-eigendom) zijn van overheden, bv. een gemeente of OCMW.

-*privé-bossen*: bossen die volledig in eigendom zijn van particulieren of privaatrechtelijke rechtspersonen.

2.3. Gemeentelijke wetgeving, atlas van de buurtwegen en plaatselijke gebruiken

De klassieke methode om federale en gewestelijke wetgeving op te zoeken is het raadplegen van het Belgisch Staatsblad, wat nu ook via internet kan. De Vlaamse wetgeving is eveneens te vinden op een eigen website (Vlaamse Codex).

Voor de lokale wetgeving daarentegen moet men aankloppen bij de gemeentelijke administratie (gemeentelijke bouw- en verkavelingsverordeningen, politiereglementen e.d.).

Ook de atlas van de buurtwegen is raadpleegbaar bij de gemeente.

Op de griffie van het vreedegerecht kan men terecht om na te vragen welke plaatselijke gebruiken er gelden inzake het Veldwetboek (zoals de afstand van beplantingen).

3. Synthese van de belangrijkste wetgeving

3.1. Natuurwetgeving

3.1.1. Algemene bepalingen uit het natuurdecreet: zorgplicht en integratiebeginsel

Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijke milieu (B.S., 10 januari 1998)

Het natuurdecreet bevat bepalingen inzake natuurreservaten, het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en bijhorende Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON), natuurinrichtingsprojecten, soortenbescherming, regionale landschappen en ook enkele algemene bepalingen zoals de zorgplicht en het zgn. integratiebeginsel. In 2002 is het natuurdecreet overigens op diverse punten gewijzigd en werd o.a. een nieuw luik over de 'speciale beschermingszones' toegevoegd ter implementatie van de Vogel- en de Habitatrichtlijn (decreet van 19 juli 2002, B.S. 31 augustus 2002).

Zorgplicht

"Iedereen die handelingen verricht of hiertoe de opdracht verleent, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat de natuurelementen in de onmiddellijke omgeving daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden gevergd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen." (art. 14 natuurdecreet)

Er is een duidelijke **rangorde** in de verplichtingen aangebracht: men moet schade aan natuur voorkomen of beperken, en pas wanneer dat niet mogelijk is, dient men ervoor te opteren om de schade te herstellen. De bepaling richt zich naar **iedereen**: zowel naar overheden als particulieren. De overtreding ervan kan strafrechtelijk gesanctioneerd worden (art. 58 van het natuurdecreet).

Integratiebeginsel: integratie zorgplicht in andere vergunningsprocedures

"In het geval van een vergunningsplichtige activiteit, draagt de bevoegde overheid er zorg voor dat er geen vermijdbare schade aan de natuur kan ontstaan door de vergunning of toestemming te weigeren of door redelijkerwijze voorwaarden op te leggen om de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen." (art. 16, § 1 natuurdecreet)

Deze verplichting om vermijdbare schade te voorkomen of beperken, richt zich uitsluitend naar de **overheid** (in tegenstelling tot de zorgplicht die zich naar iedereen richt). Dit principe is van toepassing op o.a. de **stedenbouwkundige vergunning**, verkavelingsvergunning en milieuvergunning. De overheid die zo'n vergunning verleent, mag zich dus beroepen op art. 16, § 1 van het natuurdecreet om een vergunning te weigeren, indien zou blijken dat er vermijdbare schade optreedt. Schade is 'vermijdbaar' wanneer de werken mits enige aanpassing (bv. andere locatie, andere materialen, ander seizoen van uitvoering) geen of minder schade aan de natuur veroorzaken.

3.1.2. Het wijzigen van vegetatie en kleine landschapselementen: de natuurvergunning, melding en de verbodsbepalingen

3.1.2.1. Situering

Artikel 13, § 4 en § 5 van het natuurdecreet bepaalt dat **het wijzigen van vegetatie en van kleine landschapselementen en hun vegetatie afhankelijk is van het verkrijgen van een natuurvergunning, voor zover de Vlaamse regering de wijzigingen niet verbiedt**. De nadere regeling is te vinden in het besluit van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (verder: BVR 23/7/1998).

Het BVR 23/7/1998 bevat drie stelsels van bepalingen m.b.t. vegetaties en kleine landschapselementen:

Verbodsbepalingen met betrekking tot verboden wijzigingen van vegetaties en kleine landschapselementen.

Vergunningsplichtige wijzigingen, waarvoor een natuurvergunning moet worden aangevraagd.

Meldingsplichtige wijzigingen, waarvoor een melding dient te gebeuren.

Voor de holle wegen zijn de verbodsbepalingen essentieel. Voor de volledigheid bespreken we na deze verbodsbepalingen, ook de natuurvergunningsplicht en de meldingsplicht.

Op de verbodsbepalingen, de vergunning- en de meldingsplicht gelden telkens dezelfde vrijstellingen (art. 13, § 6 natuurdecreet) (zie verder).

De **definitie van kleine landschapselementen** luidt als volgt: lijn- of puntvormige elementen met inbegrip van de bijhorende vegetaties waarvan het uitzicht, de structuur of de aard al dan niet resultaat zijn van menselijk handelen, en die deel uitmaken van de natuur zoals: bermen, bomen, bronnen, dijken, graften, houtkanten, hagen, **holle wegen**, hoogstamboomgaarden, perceelsrandbegroeiingen, sloten, struwelen, poelen, veedrinkputten en waterlopen (art. 2, 6° natuurdecreet).

De **omzendbrief LNW/98/01 van 10 november 1998** bevat instructies voor de toepassing van het besluit en bevat o.m. richtlijnen voor de beoordeling van activiteiten aan de hand van een **Code goede natuurpraktijk** voor het wijzigen van vegetatie en kleine landschapselementen. De omzendbrief verwijst ook naar informatiebronnen die geraadpleegd kunnen worden voor gegevens inzake de ecologische waarde van het gebied (kaarten en gegevens die beschikbaar zijn bij de gemeenten, afdeling Natuur van AMINAL en/of het Instituut voor Natuurbehoud).

3.1.2.2. De verbodsbepalingen

Artikel 7, § 1 van het BVR 23/7/1998 somt de kleine landschapselementen en vegetaties op waarvan een wijziging van vegetatie verboden is:

1. **holle wegen**;
2. graften;
3. bronnen
4. historisch permanent grasland en poelen, gelegen in groengebieden, parkgebieden, buffergebieden en bosgebieden;

5. vennen en heiden;
6. moerassen en waterrijke gebieden;
7. duinvegetaties.

Met uitzondering van “historisch permanent grasland en “poelen”, vermeld in punt 4, geldt het verbod op de wijziging van bovenvermelde vegetaties en kleine landschapselementen ongeacht waar deze zich bevinden. Deze vegetaties en kleine landschapselementen zijn dus **over het gehele grondgebied van het Vlaamse gewest beschermd**.

Toepassingsprocedure van de verbodsbepalingen

Het toepassen van de verbodsbepalingen houdt uiteraard in de eerste plaats in dat het verbod moet worden gerespecteerd, waaraan geen enkele procedureverplichting is verbonden. Als men een ontheffing wil bekomen van het verbod, kan men een **individuele afwijking** verkrijgen van de Vlaamse minister bevoegd voor leefmilieu. Die aanvraag wordt beoordeeld door de afdeling Natuur van AMINAL, die voorwaarden kan formuleren, inclusief compensatiemaatregelen (art. 8 BVR 23/7/1998).

Uitzonderingen

De verbodsbepalingen gelden niet wanneer de activiteiten (art. 7, § 2 BVR 23/7/1998):

1. *hetzij worden uitgevoerd op huiskavels van een vergunde woning en/of bedrijfsgebouw en gelegen binnen een straal van maximum 100 meters rondom de vergunde woning en/of bedrijfsgebouw voor zover ze respectievelijk bewoond of in gebruik zijn. Deze straal wordt beperkt tot 50 meter in groengebied, parkgebied, buffergebied of bosgebied;*
2. *hetzij worden uitgevoerd op basis van een regelmatige stedenbouwkundige vergunning na advies van de afdeling Natuur van AMINAL en voor zover uitdrukkelijk voldaan is aan artikel 16 van het natuurdecreet inzake het tegengaan van vermijdbare schade;*
3. *hetzij geregeld zijn door een natuurbeheerplan voor natuurreservaten, een bosbeheerplan, een beheerplan voor een beschermd landschap, een natuurinrichtingsproject, of wanneer ze worden uitgevoerd in opdracht van een landinrichtingscomité (inrichtingsplan betreffende landinrichting) of ruilverkavelingscomité (kavelplan inzake ruilverkaveling);*
4. *hetzij normale onderhoudswerken betreffen.*

De eerste uitzondering betreft dus de **huiskavels**.

Het begrip ‘huiskavel’ is gedefinieerd als volgt: “kadastraal perceel of kadastrale percelen die ofwel behoren bij een vergunde woning, ofwel behoren tot een stal of stallen van een landbouw- en/of veeteeltinrichting zoals bedoeld in het mestdecreet en met de vergunde woning, stal of stallen een ononderbroken geheel vormen; de begrenzing van de huiskavel vindt plaats op basis van een **in het landschap duidelijk herkenbaar element**” (art. 2, 35° natuurdecreet).

De toepassing van deze definitie leidt tot de conclusie dat voor woningen en stallen gelegen **langs een holle weg, géén vrijstelling** kan gelden van het verbod op wijziging van een holle weg, gezien men moet uitgaan van het kadastraal perceel waarop de woning of stal gebouwd is tot aan de grens met de holle weg, die immers te beschouwen is als “een in het landschap duidelijk herkenbaar element”. Dit is van belang voor o.m. de aanleg van toegangswegen tot woningen of stallen gelegen langs de holle weg.

Een tweede uitzondering, die in de praktijk zeer belangrijk is, is dat het verbod, de natuurvergunningsplicht en de meldingsplicht niet van toepassing zijn voor projecten met een **stedenbouwkundige vergunning** die werd verleend **na advies van de afdeling Natuur van AMINAL**. Dit geeft uiting aan het principe van het streven naar vereenvoudiging van de wetgeving, ten

voordele van de aanvrager, die dan immers maar één vergunning moet aanvragen en geen afzonderlijke toelating moet vragen aan de minister van leefmilieu (art. 8 BVR 23/7/1998).

Zoals hoger reeds vermeld - bij de bespreking van het integratiebeginsel - moet de vergunningverlenende overheid er steeds voor zorgen dat geen vermijdbare schade aan de natuur kan ontstaan. De aanvrager is in feite op grond van de zorgplicht (zie boven) eveneens verplicht om zijn vergunningsaanvraag zo aan te passen dat de vermijdbare schade wordt voorkomen of beperkt.

Voor een hele reeks gebieden ('ruimtelijk kwetsbare gebieden' zoals natuurgebied, valleigebied, agrarisch gebied met ecologisch belang, ... zie verder) bestaat in de ruimtelijke ordeningswetgeving al een verplichting om alle vergunningsaanvragen voor advies aan afdeling Natuur voor te leggen (besluit van de Vlaamse regering van 5 mei 2000 betreffende de adviesverlening inzake aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning en verkavelingsaanvragen).

In de gebieden die níét onder de definitie van 'ruimtelijk kwetsbaar gebied' begrepen zijn (bv. agrarisch gebied, woongebied, woonuitbreidingsgebied, buffergebied) bestaat er geen verplichte adviesvraag aan afdeling Natuur. Indien dan een stedenbouwkundige vergunning aangevraagd wordt zonder advies van de afdeling Natuur, dient men nog een individuele afwijking aan te vragen bij de afdeling Natuur; de afwijking wordt verleend door de minister van leefmilieu (art. 8 BVR 23.07.1998). In de praktijk zal men meestal kiezen voor de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning mét advies van afdeling Natuur.

Een andere uitzondering is er voor activiteiten die "**normale onderhoudswerken**" zijn (bv. snoeien). Wat al dan niet beschouwd kan worden als een "normaal onderhoud" van de vegetatie of het klein landschapselement, is terug te vinden in de omzendbrief LNW/98/01 van 10 november 1998, die een "code goede natuurpraktijk" bevat voor het wijzigen van vegetatie en kleine landschapselementen.

3.1.2.3. Natuurvergunningplichtige wijzigingen

Voor een holle weg en de vegetatie ervan, geldt altijd een verbod op wijziging. De natuurvergunning is m.a.w. niet van toepassing op een holle weg. Toch wordt deze materie hier behandeld, voor zover nuttig, voor de toepassing ervan buiten holle wegen.

A. Wijzigen van vegetatie

De natuurvergunning voor het wijzigen van de vegetatie dient aangevraagd te worden in volgende gebieden (art. 13, § 4 van het natuurdecreet en art. 9 van het BVR 23/7/98):

1. *bestemmingen volgens plan van aanleg of ruimtelijk uitvoeringsplan:*
  - a) *de groengebieden;*
  - b) *de parkgebieden;*
  - c) *de buffergebieden;*
  - d) *de bosgebieden;*
  - e) *de valleigebieden;*
  - f) *de brongebieden;*
  - g) *de agrarische gebieden met ecologisch belang of waarde;*
  - h) *de agrarische gebieden met bijzondere waarde;*
  - i) *de natuurontwikkelingsgebieden;*
  - f) *de met deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden;*
2. *de vogelrichtlijnggebieden;*
3. *de Ramsargebieden;*
4. *de beschermde duingebieden aangeduid krachtens het duinendecreet;*

5. de habitatrictlijngebieden.

Het BVR 23/7/1998 bevat een opsomming van de activiteiten die beschouwd worden als natuurvergunningplichtige **vegetatiewijzigingen** (artikel 10, § 1):

- **het afbranden;**
- **het vernietigen, beschadigen of doen afsterven van vegetatie, met uitsluiting van percelen met cultuurgewassen, met mechanische of chemische middelen;**
- **het wijzigen van historisch permanent grasland met inbegrip van het microreliëf gelegen in valleigebieden, brongebieden, natuurontwikkelingsgebieden, agrarische gebieden met ecologisch belang of agrarische gebieden met bijzondere waarde alsook binnen de perimeter van de gebieden afgebakend volgens of in uitvoering van internationale verdragen, overeenkomsten en richtlijnen in zoverre het historisch permanent grasland binnen deze perimeter als habitat is opgenomen;**
- **het aanplanten op de plaatsen met vegetatie respectievelijk het geheel of gedeeltelijk rooien van bosjes;**
- **het wijzigen van het reliëf met inbegrip van nivellering van het microreliëf;**
- **het rechtstreeks of onrechtstreeks wijzigen van de waterhuishouding door drainage, ontwatering, dichten alsook het wijzigen van het overstromingsregime van vegetatie.**

B. Wijzigen van kleine landschapselementen of de vegetatie ervan

De natuurvergunningplicht voor het wijzigen van kleine landschapselementen of de vegetatie ervan, geldt in alle hierboven opgesomde gebieden waar de vergunningplicht voor het wijzigen van de vegetatie bestaat, en bovendien ook in volgende gebieden (art. 13, § 5 natuurdecreet):

- landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, agrarische gebieden en de met deze gebieden vergelijkbare bestemmingsgebieden;
- van zodra het afgebakend wordt: het *Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk* (IVON), zijnde de natuurverwevings- en natuurverbindingsgebieden.

Onder “**wijzigen van kleine landschapselementen**” worden volgende activiteiten verstaan (artikel 11, § 1):

- het rooien of anderszins verwijderen en het beschadigen van houtachtige beplantingen op bermen en taluds, van houtachtige beplantingen langs waterlopen, dijken of taluds, van heggen, hagen, houtkanten, houtwallen, bomenrijen en hoogstamboomgaarden;**
- het wijzigen van de vegetatie horende bij de kleine landschapselementen met inbegrip van het wijzigen van vegetatie van perceelsrandbegroeiingen en sloten (afbranden en het vernietigen, beschadigen of doen afsterven van de vegetatie met mechanische of chemische middelen);**
- het uitgraven, verbreden, rechttrekken, dichten van stilstaande waters, poelen of waterlopen.**

Toepassingsprocedure van de natuurvergunning

De vergunningverlenende overheid is het college van burgemeester en schepenen, of, voor publiekrechtelijke rechtspersonen, de bestendige deputatie. De afdeling Natuur van AMINAL brengt advies uit.

Elke aanvraag wordt aan een openbaar onderzoek onderworpen, met een aanplakking van de vergunningsaanvraag.

De vergunningverlenende overheid dient binnen een termijn van 3 maanden te beslissen over de aanvraag en kan de natuurvergunning verlenen, weigeren, beperken en aan voorwaarden onderwerpen, met inbegrip van het opleggen van compensatiemaatregelen voor natuurherstel of –ontwikkeling.

De vrijstellingen van de vergunningsplicht zijn dezelfde als voor de verbodsbepalingen en werden hierboven besproken.

Ter aanvulling stelt artikel 13, § 6 van het natuurdecreet, dat is ingevoerd met de decreetwijziging van 19 juli 2002 (B.S. 31.08.2002), dat de vrijstelling van vergunningsplicht voor huiskavels, geldt voor huiskavels met een maximale grootte van 3 ha.

3.1.2.4. De meldingsplicht

Bepaalde wijzigingen van kleine landschapselementen zijn niet vergunningsplichtig, maar wel meldingsplichtig. Het gaat om wijzigingen die gebeuren in andere gebieden dan de bestemmingsgebieden en zones waar de vergunningsplicht geldt, met uitzondering van de woongebieden en industriegebieden. Het territoriale toepassingsgebied omvat dus onder meer de zuiver **agrarische gebieden, de recreatiegebieden, de gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen**. Zo is bijvoorbeeld het dempen van een poel of het rooien van een haag in agrarisch gebied meldingsplichtig.

De opsomming van de meldingsplichtige activiteiten komt grotendeels overeen met die van de natuurvergunningplichtige wijzigingen van kleine landschapselementen:

*-het rooien of anderszins **verwijderen** en het **beschadigen** van struwelen, loofbossen, **houtachtige beplantingen** op bermen en taluds, houtachtige beplantingen langs waterlopen, dijken of taluds, van heggen, hagen, houtkanten, bomenrijen en hoogstamboomgaarden;*

*-het **uitgraven, verbreden, rechttrekken, dichten van stilstaande waters, poelen of beken.***

Toepassingsprocedure van de melding

De melding dient **schriftelijk en voorafgaand** aan de betrokken activiteit te gebeuren, bij ter post aangetekende zending of bij afgifte tegen ontvangstbewijs, aan het college van burgemeester en schepenen. De melding dient bepaalde gegevens te bevatten, die te vinden zijn op het meldingsformulier in Bijlage III bij het BVR 23/7/98. Het college van burgemeester en schepenen neemt akte van de melding wanneer er geen vermijdbare schade aan de natuur kan ontstaan. In het andere geval dient de gemeente dit binnen 30 dagen bij ter post aangetekend schrijven mee te delen. De gemelde activiteit mag worden aangevat 31 dagen na de datum van de melding. Bij de uitvoering van de activiteit moet de zorgplicht (art. 14 van het natuurdecreet) worden nageleefd.

Uitzonderingen op de verbodsbepalingen, de vergunnings- en de meldingsplicht

Op de verbodsbepalingen, de vergunnings- en de meldingsplicht gelden telkens dezelfde uitzonderingen. Deze werden besproken bij de verbodsbepalingen (zie boven).

3.1.3. Bepalingen i.v.m VEN en IVON

Het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN)

Het Vlaams Ecologisch Netwerk is een samenhangend en georganiseerd geheel van gebieden van de open ruimte waarin een specifiek natuurbeleid wordt gevoerd. Het natuurdecreet droeg de Vlaamse regering op om tegen 2003 een effectief te realiseren oppervlakte van 125.000 ha af te bakenen, en zorg te dragen voor de totstandkoming van de natuurrichtplannen tegen 2008. Ter vergelijking: de vroegere Groene Hoofdstructuur bedroeg 335.000 ha.

Inmiddels is de eerste fase van het VEN definitief afgebakend (B.S. 17/10/2003).

Door deze afbakening zijn een aantal maatregelen uit het Natuurdecreet van 21/10/1997 van toepassing geworden: artikel 25, §3, 2° stelt dat het in VEN-gebieden **verboden** is om:

- bestrijdingsmiddelen te gebruiken;
- vegetatie, met inbegrip van meerjarige cultuurgewassen of van kleine landschapselementen te wijzigen;
- het reliëf van de bodem te wijzigen;
- werkzaamheden uit te voeren die het grondwaterpeil verlagen of bestaande ont- en afwatering versterken;
- de structuur van waterlopen te wijzigen.

Op dit verbod kan enkel een **individuele ontheffing** verleend worden door de Afdeling Natuur.

Activiteiten die natuurvergunningplichtig zijn volgens het vegetatiebesluit (BVR 23/7/1998) – nl. bepaalde wijzigingen van vegetaties en kleine landschapselementen - zijn dus verboden in het VEN! Voor deze activiteiten moet dus geen natuurvergunning meer aangevraagd worden, maar een individuele ontheffing. Ook hier geldt dat indien voor de activiteit een stedenbouwkundige vergunning met advies van de Afdeling Natuur verleend wordt, een aparte aanvraag van de individuele ontheffing niet nodig is.

De procedures m.b.t. de ontheffingen zijn bepaald in het zgn. “**maatregelenbesluit**” (BVR 21/11/2003 houdende maatregelen ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid) dat in het Belgisch Staatsblad verscheen op 27/1/2004.

Voor **normale onderhoudswerken** uitgevoerd volgens de “code goede natuurpraktijk” (omzendbrief LNW/98/01 van 10 november 1998) hoeft **geen ontheffing** gevraagd te worden.

Ook voor bosbeheerwerken die kaderen in een bosbeheerplan of aangevraagd worden met een kapmachtiging is geen ontheffing nodig. In het VEN dienen hierbij wel de criteria duurzaam bosbeheer gehanteerd te worden.

De verbodsbepalingen zijn niet van toepassing op (hoofdzakelijk) vergunde of vergund geachte woon- of bedrijfspercelen (= algemene ontheffing).

In het maatregelenbesluit van 21/11/2003 staan ook nog bijkomende verbodsbepalingen, oa. een **verbod** op het zaaien, aanplanten of **introduceren van niet-inheemse planten**, inclusief bomen en struiken (artikel 6, 1°).

Verder bevat het maatregelenbesluit ook **beheersvoorschriften voor de administratieve overheden** (artikel 7): ondermeer dat deze overheden binnen de groengebieden, VEN, IVON, ... de instandhouding van oa. kleine landschapselementen en struwelen die voorkomen op gronden waarover zij enig recht van beheer uitoefenen, moeten realiseren.

Het maatregelenbesluit bevat verder bijkomende beschermingsvoorschriften die via natuurrichtplannen kunnen worden opgelegd.

Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON)

Het IVON dient te bestaan uit 150.000 ha natuurverwevingsgebieden en uit een onbepaalde oppervlakte natuurverbindingsgebieden, en de afbakening moest volgens het natuurdecreet in 2003 afgerond zijn.

In het IVON kunnen ten aanzien van particulieren, zoals de eigenaars en gebruikers, enkel stimulerende maatregelen worden genomen (b.v. subsidies, beheersovereenkomsten), om hen ertoe aan te zetten de natuur te beschermen en te beheren. Alleen in de groen- en bosgebieden kunnen strengere regels opgelegd worden (art. 28, § 2 en 29, § 1 natuurdecreet). Ten aanzien van de overheden zijn er wel strengere bepalingen mogelijk in IVON (b.v. bindende richtlijnen voor het waterbeheer). Ook voor de vogel- en habitatrichtlijngebieden kunnen er strengere bepalingen gelden dan louter stimulerende maatregelen.

3.1.4. Bermbeheer

Voor het beheer van de wegbermen van holle wegen zijn er twee wetgevingen die specifieke regels stellen met een verbod op gebruik van bestrijdingsmiddelen.

Bermbesluit : besluit van de Vlaamse regering van 27 juni 1984 houdende maatregelen inzake natuurbehoud op de bermen beheerd door publiekrechtelijke rechtspersonen (B.S., 2 oktober 1994). Het bermbesluit werd genomen ter uitvoering van de natuurbehoudswet van 1972. Het besluit werd niet vervangen na het nieuwe natuurdecreet en is dus van toepassing gebleven.

Het bermbesluit is van toepassing op **bermen en taluds** langs wegen, waterlopen en spoorwegen die **beheerd worden door publiekrechtelijke rechtspersonen** (zoals de gemeenten).

Het besluit is in principe enkel van toepassing in de “landelijke ruimte”, niet in stedelijk gebied.

Het bermbesluit beoogt een natuurvriendelijk bermbeheer te stimuleren. De bepalingen zijn de volgende:

- Het gebruik van biociden op bermen is verboden.
- Met gras begroeide bermen mogen niet gemaaid worden vóór 15 juni. Een eventuele tweede maaibeurt mag pas na 15 september uitgevoerd worden. Het maaisel moet verwijderd worden binnen 10 dagen na het maaien.

Er kunnen evenwel afwijkingen worden toegestaan m.b.t. het tijdstip van de maaibeurten. De afwijking moet worden aangevraagd bij en wordt verleend door de afdeling Natuur van AMINAL. Om reden van verkeersveiligheid mogen bepaalde delen van bermen reeds op een vroeger tijdstip gemaaid worden (vrijhouden van verkeersborden en vrijwaren van de zichtbaarheid).

Decreet bestrijdingsmiddelen: decreet van 21 december 2001 houdende vermindering van het gebruik van pesticiden door openbare diensten in het Vlaamse Gewest.

Vanaf 1 januari 2004 geldt er een vrijwel totaal verbod voor alle openbare diensten om bestrijdingsmiddelen te gebruiken op tal van plaatsen, waaronder de wegranden en bermen, maar ook zelfs in plantsoenen en parken. Er is enkel mogelijkheid om een opheffing van het verbod te krijgen bij acute en onvoorziene plagen of om ernstige veiligheidsredenen. Tegen 1 juni 2003 dienen alle openbare diensten ook een reductieprogramma voor bestrijdingsmiddelen op te stellen. Het is de bedoeling om vanaf 2004 gebruik te maken van alternatieve bestrijdingsmethoden.

De overtredingen op het bermbesluit en op het bestrijdingsmiddelendecreet kunnen worden gesanctioneerd met de geldboetes die het natuurdecreet voorziet.

Natuurreservaten (R) in de ruimtelijke ordening

In de ruimtelijke ordening komt het begrip 'natuurreservaat' voor als bestemmingsvoorschrift ('natuurgebied met wetenschappelijke waarde of natuurreservaat'), op de plannen aangeduid in een groene kleur en met de letter 'R'. De 'ruimtelijke ordenings-natuurreservaten' op de gewestplannen of ruimtelijke uitvoeringsplannen komen niét allemaal overeen met de Vlaamse en erkende natuurreservaten, overeenkomstig het natuurdecreet. Bij de opmaak van de gewestplannen in de jaren 1970, werden de in oppervlakte grootste natuurreservaten in de zin van het natuurdecreet, over het algemeen ook op de gewestplannen als R-gebied aangeduid. Sinds de jaren 1970 zijn er heel wat erkende of Vlaamse natuurreservaten bijgekomen en zijn de bestaande uitgebreid, en deze gebieden hebben niet allemaal via gewestplanwijziging het statuut van R-gebied gekregen. Het komt helaas ook voor dat gebieden die op het gewestplan als R-gebied werden ingekleurd, in de praktijk geen natuurwaarde (meer) hebben, omdat ze niet als natuurreservaat beheerd werden en de natuur er verdween.

Bij het toepassing van de wetgeving - bijvoorbeeld VLAREM en MER-wetgeving - is het dus belangrijk om na te gaan wat verstaan wordt met de term 'natuurreservaat'. Zo wordt in de MER-wetgeving gerefereerd naar de 'ruimtelijke ordenings-natuurreservaten', (helaas) niet naar de 'natuurdecreet-natuurreservaten'.

3.2. Ruimtelijke ordeningswetgeving

3.2.1. Decreet ruimtelijke ordening: stedenbouwkundige vergunningen en verkavelingsvergunningen

Het decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening (verder: decreet ruimtelijke ordening) bevat 3 belangrijke luiken:

- 1) planning: over de ruimtelijke structuurplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen van het Vlaams gewest, de provincies en gemeenten, en over de stedenbouwkundige verordeningen;
- 2) vergunningenbeleid: over de stedenbouwkundige vergunningen en verkavelingsvergunningen;
- 3) handhaving: de strafsancties en herstelmaatregelen bij bouwmisdrijven.

Verder zijn er nog bijkomende bepalingen, zoals over adviescommissies (o.a. de gecoro's: gemeentelijke commissies voor ruimtelijke ordening), het grondfonds e.d.

Hieronder volgt meer uitleg over het vergunningenbeleid. Voor de concrete bescherming van holle wegen, is kennis van de regels over stedenbouwkundige vergunningen essentieel. Vooral is het belangrijk om de combinatie te kennen met het verbod om een holle weg te wijzigen, opgelegd door het BVR 23/7/1998 (zie boven)

3.2.1.1. Stedenbouwkundige vergunningen

Het decreet ruimtelijke ordening bevat in art. 99, § 1 een opsomming van alle werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning nodig is. Het gaat om volgende categorieën.

1. Bouwen, op de grond plaatsen van een vaste inrichting, een bestaand bouwwerk of een bestaande vaste inrichting afbreken, herbouwen, verbouwen of uitbreiden, met uitzondering van instandhoudings- of onderhoudswerken die geen betrekking hebben op de stabiliteit.

Bouwwerken zijn o.a. woningen, muren, masten, ... Een vaste inrichting is bedoeld om ter plekke te blijven liggen of staan, ook al kan het verplaatst worden of is het volledig ondergronds. Het gaat om het functioneel samenbrengen van materialen waardoor een constructie ontstaat, die in de grond wordt gebouwd, aan de grond wordt bevestigd of op de grond steunt omwille van de stabiliteit. Ook het aanbrengen van verhardingen, bijvoorbeeld een weg, wordt hieronder begrepen. Zelfs wanneer niet-duurzame materialen (bv. hout) gebruikt worden (zoals voor de aanleg van een knuppelpad).

'Instandhoudings- of onderhoudswerken die geen betrekking hebben op de stabiliteit', zijn werken die een bouwwerk veilig stellen voor de toekomst door het bijwerken, herstellen of vervangen van geërodeerde of versleten materialen of onderdelen (bv. vervangen van dakpannen, herstellen van een versleten brugleuning).

2. Ontbossen in de zin van het bosdecreet.

Hiermee wordt bedoeld het vellen of rooien van (een deel van) een bos, zonder de intentie te herplanten, maar integendeel met de bedoeling het terrein een ander grondgebruik te geven. Ontbossing kan enkel plaatsvinden in een bos, dit is een terrein dat hoofdzakelijk met bomen en houtachtig struikgewas bezet is (zie *boven, punt 2.2*, bij de definitie van bos in het bosdecreet). Holle wegen zullen slechts in uitzonderlijke gevallen als bos beschouwd kunnen worden, nl. als ze effectief deel uitmaken van een groter bosgeheel.

3. Vellen van hoogstammige bomen die niet in een bos gelegen zijn.

Een hoogstamboom is een boom die op een hoogte van 1 meter boven het maaiveld een stamomtrek van minstens 1 meter heeft. Deze definitie is van groot belang voor knotbomen. Een knotboom kan een hoogstamboom zijn in de zin van het decreet ruimtelijke ordening, ook al is het een boom die in totale hoogte beperkt is. Er is bewust voor gekozen om het vellen van knotbomen vergunningsplichtig te maken en zo onder de controle van de overheid te houden.

De vergunningsplicht geldt zowel voor alleenstaande bomen, als voor bomen in lijn- of groepsverband. Voor het vellen van bomen in holle wegen zal deze vergunningsplicht vrijwel altijd van toepassing zijn. Vaak wordt de vergunning verleend onder voorwaarden van heraanplant met streekeigen soorten in het eerstvolgende plantseizoen.

De vergunningsplicht geldt *niét* voor het vellen van een boom in een bos. Daar geldt *wél* het bosdecreet: er is een machtiging van afdeling Bos en Groen van AMINAL nodig voor het vellen van bomen in een bos (of een bosbeheersplan).

4. Aanmerkelijk wijzigen van het reliëf.

Hiermee wordt elke aanvulling, ophoging, uitgraving of uitdieping bedoeld die de aard of functie van het terrein wijzigt. Vroeger werd vaak de in de praktijk ontstane regel gehuldigd dat een reliëfwijziging 'aanmerkelijk' en dus vergunningsplichtig is als meer dan 50 cm wordt uitgegraven of opgehoogd. Het decreet ruimtelijke ordening stelt nu duidelijk dat deze 50cm-regel *niét* correct is en dat men geval per geval concreet rekening moet houden met aard en functie van het terrein. Dit is vooral van belang voor wijzigingen die kleiner zijn dan 50 cm maar een belangrijke invloed hebben op de vegetatie, bijvoorbeeld het wijzigen van het microreliëf door nivellering of het storten van een laag steenslag of grint. Voor de bescherming van natuurgebieden en ook van holle wegen, mag men er dus van uit gaan dat elke reliëfwijziging die de bestaande vegetatie wijzigt te beschouwen is als een aanmerkelijke en dus vergunningsplichtige reliëfwijziging.

5. Een grond gewoonlijk gebruiken, aanleggen of inrichten voor volgende doeleinden:

- het opslaan van materialen, materieel, afval, afgedankte voertuigen;
  - het parkeren van voertuigen;
  - het plaatsen van woonwagens, kampeerwagens, tenten of andere inrichtingen die voor bewoning gebruikt kunnen worden;
  - het plaatsen van inrichtingen of rollend materieel die voor publicitaire doeleinden gebruikt worden.
- Dit betreft dus het permanent opslaan van werkmateriaal in een berm, het aanleggen van een parking, het voortdurend plaatsen van een reclame-aanhangwagen op dezelfde plek, e.d.

En verder:

6. Bepaalde functiewijzigingen in gebouwen.
7. Wijzigen van aantal woonegelegenheden.
8. Plaatsen of wijzigen van publiciteitsinrichtingen of uithangborden.
9. Aanleggen of wijzigen van een recreatief terrein.

3.2.1.2. Verkavelingsvergunning

Een verkavelingsvergunning is vereist voor het verdelen van een grond in twee of meer kavels bouwgrond, bestemd voor woningbouw (art. 101 decreet ruimtelijke ordening). De verkavelingsvergunning geeft niet alleen de nieuwe perceelsgrenzen aan, maar bevat ook de stedenbouwkundige voorschriften voor de woningen die er gebouwd zullen worden en de toegelaten bijgebouwen, zoals garages (inplanting, volume, dakhelling, materiaalkeuze e.d.).

De **verkavelingsvergunning kan ook voorschriften opleggen voor het behoud van de bestaande landschapselementen** op het terrein (bv. de vegetatie aan de holle weg), de toegelaten afsluitingen en voorschriften voor de aanleg van de oprit naar de woning.

3.2.2. Kleine werken: geen vergunningsplicht

Sommige werken zijn vrijgesteld van de verplichting om een stedenbouwkundige vergunning aan te vragen. In het algemeen gaat het om vrij beperkte constructies, zoals kleine tuinhuizen of beperkte terrassen, zodat men gebruikelijk spreekt van 'kleine werken'. De wetgeving terzake is reeds vaak aangepast. Het is dan ook belangrijk steeds een actuele versie van deze wetgeving te raadplegen (bv. op de website van AROHM: www.ruimtelijkeordering.be).

Een ander belangrijk punt, dat vaak vergeten wordt, is dat de **werken enkel mogen worden uitgevoerd voor zover ze niet strijdig zijn met andere voorschriften**. Het is dus niet omdat bepaalde werken kunnen worden uitgevoerd zonder vergunning, dat ze sowieso mogen worden uitgevoerd. Men moet steeds rekening houden met de andere voorschriften die ook gelden op die plek, bijvoorbeeld het gewestplan, een BPA, een gemeentelijke verordening, verkavelingsvoorschriften, of een andere wetgeving zoals de **natuurwetgeving**.

De opsomming is te vinden in het '**besluit kleine werken**', zijnde het besluit van de Vlaamse regering van 14 april 2000 tot bepaling van de vergunningsplichtige functiewijzigingen en van de werken, handelingen en wijzigingen waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning vereist is. Uit deze lange opsomming vermelden we enkele relevante items:

- de aanleg van een strikt noodzakelijke oprit of toegang naar een woning, in een straal van 30 meter rond een vergunde woning;
- het plaatsen van sommige afsluitingen, zoals houten of kunststof palen met prikkeldraad of schrikdraad;
- het vellen van hoogstambomen wanneer dit voorzien is in een door de overheid goedgekeurd beheersplan;
- het vellen van hoogstambomen in woon- of industriegebied op een huiskavel en binnen een straal van 15 meter rondom de vergunde woning of het bedrijfsgebouw;
- het vellen van hoogstambomen bij acuut gevaar mits voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van afdeling Bos en Groen;
- het plaatsen van publiciteitsborden die enkel informatie van de overheid bevatten, of door de overheid beschikbaar gestelde borden voor socio-culturele en politieke affichage.

Ook allerlei werken op **openbaar domein** zijn vrijgesteld, zelfs werken die niet bepaald als 'kleine' werken te betitelen zijn (art. 3, 18° BVR 14/4/2000). Het gaat onder meer om:

- het verharderen van een rijweg of het vervangen van de verharding (de vrijstelling geldt echter **niét** voor aarde-, steengruis-, kassei- en grintwegen);
- de aanleg van verkeersremmers, zoals verkeersdrempels;
- de aanleg van allerlei nutsvoorzieningen langs openbare wegen, zoals verlichtingspalen, rustbanken, telefooncellen e.d.;
- gewone ruimings-, onderhouds- en herstellingswerken aan onbevaarbare waterlopen.

Voor heel wat werken op openbaar domein is dus geen stedenbouwkundige vergunning nodig.

Een belangrijke uitzondering is dat deze **vrijstelling niét geldt in 'ruimtelijk kwetsbaar gebied'**. De definitie van "ruimtelijk kwetsbare gebieden" luidt als volgt:

"a) de groengebieden, natuurgebieden, natuurgebieden met wetenschappelijke waarde, natuurreservaten, natuurontwikkelingsgebieden, parkgebieden, bosgebieden, valleigebieden, brongebieden, agrarische gebieden met ecologische waarde of belang, agrarische gebieden met bijzondere waarde, grote eenheden natuur, grote eenheden natuur in ontwikkeling en de met al deze gebieden vergelijkbare gebieden, aangeduid op de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen;

b) de beschermde duingebieden en voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, aangeduid krachtens het decreet van 14 juli 1993 houdende maatregelen tot bescherming van de kustduinen".

In deze opsomming valt op dat de agrarische gebieden met ecologisch belang (geel met groene strepen) wél tot de 'ruimtelijk kwetsbare gebieden' behoren, maar de landschappelijk waardevolle agrarische gebieden (geel met zwarte strepen) niét.

Tevens geldt de vrijstelling voor sommige werken niet in de omgeving van een beschermd monument of in een beschermd landschap.

Kortom, het heeft belang om na te gaan welke bestemming de holle weg heeft volgens het gewestplan en of het in een beschermd landschap gelegen is.

3.2.3. Instanties die advies verlenen bij vergunningsaanvragen

In de ruimtelijke ordeningswetgeving geldt een besluit van de Vlaamse regering van 5 mei 2000 dat bepaalt aan welke instanties advies moeten uitbrengen over stedenbouwkundige vergunningen en verkavelingsaanvragen (besluit van de Vlaamse regering van 5 mei 2000 betreffende de adviesverlening inzake aanvragen tot stedenbouwkundige vergunning en verkavelingsaanvragen, Belgisch Staatsblad, 20 mei 2000).

De **afdeling Natuur** van AMINAL dient om advies te worden gevraagd voor alle aanvragen in “**ruimtelijk kwetsbare gebieden**” en in de vogelrichtlijngebieden, habitatrichtlijngebieden en Ramsargebieden. De definitie van ‘ruimtelijk kwetsbare gebieden’ is hierboven reeds vermeld. In al deze gebieden dient de aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsaanvraag dus voorgelegd te worden aan de afdeling Natuur. Deze is dan in de mogelijkheid om vergunningsvoorwaarden te formuleren, die door de vergunningverlenende overheid (gemeente, provincie (beroep), of AROHM) aan de aanvrager kunnen worden opgelegd teneinde schade aan de natuur te vermijden of beperken.

De **afdeling Bos en Groen** van AMINAL dient om advies gevraagd te worden voor vergunningen in de bosgebieden volgens het gewestplan, en tevens in de bossen en parken (ongeacht de bestemming op het gewestplan).

In beschermde landschappen geeft de **afdeling Monumenten en Landschappen** van AROHM een bindend advies. Dit is geregeld in het decreet ruimtelijke ordening, omdat het niet alleen een verplicht, maar ook een bindend advies is (art. 111 , § 5 van het decreet ruimtelijke ordening). Ook in de beschermde stads- en dorpsgezichten geldt een verplicht, bindend advies van afdeling Monumenten en Landschappen.

3.3. Buurtwegen

3.3.1. Onderscheid tussen een openbare weg en een particuliere weg

De wegen worden ingedeeld in openbare en particuliere wegen. Een weg is openbaar wanneer het gebruik ervan openstaat voor iedereen. Het kenmerk van een openbare weg is m.a.w. het algemeen gebruik dat ervan kan worden gemaakt. De **eigendomssituatie is niét determinerend voor het openbaar karakter van de weg**. De meeste openbare wegen zijn eigendom van de overheid die instaat voor het beheer van de weg. Maar de bedding van een openbare weg kan ook gelegen zijn op privé-eigendom. Het maakt ook niet uit wie de weg heeft aangelegd om te bepalen of een weg openbaar is: ook een weg die door een particulier is aangelegd en die op een andere openbare weg uitmondt en door het publiek gebruikt wordt, is een openbare weg. Iedereen heeft het recht om een openbare weg te gebruiken. Dit noemt men het collectief gebruik van de openbare weg. Men dient zich uiteraard wel te houden aan de wetgeving, zoals de gemeentelijke politiereglementen, die regels kunnen stellen voor de toegelaten voertuigen, optochten, processies en dergelijke.

De **overheid heeft de verplichting om de openbare wegen in een goede staat te houden**, zodat een **veilig gebruik van de weg verzekerd blijft** (art. 135, § 2 en art. 255, 17° van de Nieuwe Gemeentewet). De overheid heeft ook het recht om op alle openbare wegen werken uit te voeren voor de instandhouding of verbetering ervan (onderhoudswerken, plaatsen van verlichting, vernieuwen van verharding, aanleg van voetpaden enz.).

De openbare wegen worden onderverdeeld in categorieën naar de overheid die ze beheert: er zijn gewestwegen (o.a. de autosnelwegen), provinciewegen en gemeentewegen.

De buurtwegen worden, samen met de andere gemeentewegen (de 'straten'), door de gemeente beheerd.

De particuliere wegen vertonen volgende kenmerken: ze zijn aangelegd door natuurlijke personen of privaatrechtelijke rechtspersonen op particuliere eigendom en ze dienen voor louter particulier gebruik. Voorbeelden zijn dreven die de toegangsweg vormen naar een woning, en los- en exploitatiewegen voor landbouwgebruik die de toegangsweg vormen naar achtergelegen landbouwpercelen.

3.3.2. Doel van de wet op de buurtwegen

De wet van 10 april 1841 bevat de regels inzake buurtwegen. De hoofdbedoeling van de wet van 1841 was het tracé en het statuut vast te leggen zodat daarover rechtszekerheid bestond en geen betwistingen meer zouden ontstaan. Ook toen werd immers vastgesteld dat stukken weg werden ingepalmd door aangelanden. De wet van 1841 beoogde daar paal en perk aan te stellen.

De wet voorziet een procedure van **erkenning** van een weg **als buurtweg**. Door de erkenning als buurtweg, krijgt de gemeente een wettige titel voor de **verkrijgende verjaring** van 10 of 20 jaar. Dit betekent dat de buurtweg na afloop van deze periode eigendom wordt van de gemeente, voor zover binnen die termijnen geen bezit- en eigendomsvorderingen worden ingesteld door particulieren (10

jaar voor eigenaars met woonplaats binnen het rechtsgebied, en 20 jaar voor eigenaars die elders wonen).

De wet van 1841 beschouwt de buurtweg als een openbare weg die beheerd wordt door de gemeente en waar de gemeentelijke politiereglementen gelden.

3.3.3. De atlas van de buurtwegen

Er bestaat een zgn. atlas van de buurtwegen, waarin in principe alle buurtwegen worden opgenomen. Artikel 1 van de wet van 1841 bepaalt dat de plannen van deze atlas het volgende dienen te omvatten:

- 1) een algemeen plan van de gemeente met het geheel van de buurtwegen (op één blad, schaal 1/10.000);
- 2) detailplannen op schaal 1/2500 met gegevens over de huidige breedte, de breedte die de weg behoort te hebben, de oppervlakte aanpalende eigendommen die in de weg moeten worden opgenomen, de aangelande eigenaars, de grenzen van de percelen en de nodige aanwijzingen om steeds de grenzen van de weg te kunnen bepalen.

Bij deze plannen worden drie tabellen gevoegd, één met gegevens over de aanpalende eigendommen, één met de oppervlakten die aan de weg moeten worden terug geschonken of van de aanpalende eigenaars aangekocht, en een derde met een samenvatting van alle buurtwegen, hun ligging, lengte, oppervlakte en onderhoudslast.

Wanneer de gegevens van het kadaster niet meer in overeenstemming zijn met de atlas van de buurtwegen, dan moet de gemeente het initiatief nemen om de gegevens van het kadaster aan te passen. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat buurtwegen in het kadaster nog bekend staan onder perceelsnummers en op naam van particulieren. De buurtwegen die eigendom zijn geworden van de gemeente, moeten niet meer met een perceelnummer worden aangeduid.

3.3.4. Procedure van erkenning van wegen als buurtweg

Ook nu nog kan een gemeente het initiatief nemen om een weg als buurtweg te laten erkennen. De procedure die daartoe gevolgd wordt, staat beschreven in de wet van 1841:

- De plannen moeten gedurende twee maanden ter inzage worden gelegd op het gemeentehuis en iedereen heeft het recht bezwaren in te dienen. De eigenaars van stukken grond die bij de weg moeten worden ingelijfd, worden in kennis gesteld van het openbaar onderzoek.
- Binnen twee maanden na dit openbaar onderzoek, doet de gemeenteraad uitspraak over de ingediende bezwaren. De beslissing van de gemeenteraad wordt aan de bezwaarindieners betekend.
- De bezwaarindieners kunnen vervolgens binnen twee maanden beroep instellen bij de bestendige deputatie, die binnen drie maanden uitspraak doet. De bestendige deputatie stelt vervolgens de plannen definitief vast.

Voor wijziging van de plannen, wordt dezelfde procedure doorlopen.

Wanneer een landelijke weg niet als buurtweg is erkend, betekent dit nog niet dat het geen openbare weg is. In de rechtspraak is bevestigd dat er in het landelijk gebied heel wat, vooral kleinere wegen zijn die door voetgangers, vee of kleine voertuigen gebruikt worden, en die als

openbare wegen te beschouwen zijn en dus onder het beheer van de gemeente staan (*rechtspraak vermeld in: Wastiels, Handboek wegenrecht, p. 120-121*).

3.3.5. Procedure van aanleg, rechttrekking, verlegging, verbreding, versmalling en opheffing van een buurtweg

Naast de procedure van erkenning van een bestaande weg als buurtweg, voorziet de wet van 1841 ook dat nieuwe buurtwegen kunnen worden aangelegd. Bovendien bevat de wet ook procedurevoorschriften om een bestaande buurtweg te verleggen, recht te trekken, te versmallen, verbreden of op te heffen, bijvoorbeeld op vraag van een particulier of voor de aanleg van een nieuwe woonwijk. Voor deze procedurevoorschriften verwijzen we naar de wet zelf. Er is een bevoegdheidsverdeling tussen de gemeenteraad, de bestendige deputatie en de Vlaamse regering (gedelegeerd aan de bevoegde Vlaamse minister).

Uit de procedurevoorschriften voorzien in de wet, volgt dat **een buurtweg niet opgeheven is door het loutere feit dat hij niet meer wordt gebruikt**. Er is een uitdrukkelijke opheffingsbeslissing van de bestendige deputatie, op voorstel van de gemeenteraad, nodig om een einde te maken aan het bestaan van de weg.

Wanneer weggedeelten buiten gebruik worden gesteld door de opheffing, versmalling, verlegging of rechttrekking, hebben de aanpalende eigenaars het recht om de eigendom ervan te verwerven. Ze moeten dit recht uitoefenen binnen zes maanden na de bekendmaking van de beslissing tot opheffing of versmalling, of van de goedkeuring van een rechttrekking. Als geen enkele aanpalende eigenaar zijn recht wenst uit te oefenen, kan de gemeente de grond verkopen aan iemand anders.

3.3.6. Beheer van buurtwegen

De wet van 1841 legt de **bevoegdheden voor beheer van buurtwegen bij de provincie en gemeente**. De provincie dient met een provinciale verordening regels vast te leggen voor o.a. de onderhoudskosten, de afpaling, de sloten en duikers, de waterafloop, de rooilijnen voor bouwwerken en beplantingen, het behoud van de integriteit en de bruikbaarheid van de wegen.

In Vlaams-Brabant geldt het **provinciaal politiereglement der wegen**, vastgesteld door de provincieraad op 5 oktober 1954.

Dit reglement bevat volgende regels voor het onderhoud van en de politie op de buurtwegen:

-De **buurtwegen worden onderhouden op kosten van de gemeenten**.

-De schepencolleges, de veldwachters en vooral de wegencommissarissen-districtschefs houden controle over de goede staat van de buurtwegen. Ze gaan na of zich geen wederrechtelijke aanmatigheden of inbezitnemingen hebben voorgedaan.

-Indien het vrij verkeer belemmerd wordt, moeten de gemeenten de plaatsen in hun oorspronkelijke staat herstellen.

-Het is verboden gelijk welk werk uit te voeren op een afstand van minder dan 1 meter van de wettige grens van de wegen zonder machtiging van het college van burgemeester en schepenen.

3.3.7. Inpalming van de weg

Wie een stuk van een weg inpalmt, is strafbaar. Artikel 88, 9° van het **Veldwetboek** bestraft hen die openbare wegen beschadigen of zich een strook ervan toe-eigenen. Deze bepaling is van toepassing op openbare wegen, dus ook op de buurtwegen en andere gemeentewegen. De bepaling geldt ook voor de bermen en andere aanhorigheden van de openbare weg. Op grond van deze bepaling kan men dus optreden tegen wie zich een stuk van de weg toe-eigent door deze om te ploegen, of door een afsluiting te plaatsen of aanplantingen te doen.

Het inpalmen van een openbare weg is echter een aflopend misdrijf, dit wil zeggen dat de overtreder enkel met een geldboete bestraft kan worden als binnen de zes maanden een proces-verbaal van de overtreding wordt opgesteld. Nadien is de overtreding niet meer strafrechtelijk sanctioneerbaar. De gemeente kan dan wel nog een burgerlijke rechtsvordering instellen om de inpalming ongedaan te maken, omdat deze strijdig is met de bestemming van de weg tot het algemeen nut.

Door de **verkrijgende verjaring van 30 jaar** kan iemand die een stuk weg heeft ingepalmd zonder dat de gemeente een vordering heeft ingesteld, zich na 30 jaar beroepen op de eigendom ervan. De wet van 1841 op de buurtwegen, bepaalt evenwel dat de buurtwegen **niet** door verjaring kunnen worden verkregen **zolang ze dienen tot het openbaar gebruik**. Dit betekent dat de inpalming van een gedeelte van de breedte van de buurtweg, niet leidt tot verkrijgende verjaring zolang het openbaar gebruik op de rest van de breedte behouden blijft. M.a.w. alleen wanneer een buurtweg gedurende 30 jaar over de volledige breedte ingepalmd is, is er sprake van verkrijgende verjaring.

3.3.8. Gemeentewegen

Voor de gemeentewegen ("straten") bestaat er geen wetgeving die bepaalt wat daaronder moet worden verstaan, zoals voor de buurtwegen. De gemeentewegen worden daarom bij eliminatie bepaald. Dit betekent dat de openbare wegen die géén gewestwegen, provinciewegen of buurtwegen zijn, tot de gemeentewegen worden gerekend. Er zijn meestal **rooiplannen** voor vastgesteld. Ze kunnen ook vastgelegd zijn in bijzondere plannen van aanleg (BPA's) of verkavelingsplannen.

Voor de gemeentewegen bestaat er geen wetsbepaling over een verkrijgende verjaring van 10 of 20 jaar ten voordele van de gemeente, zoals voor de buurtwegen. Dit betekent dat de gewone burgerrechtelijke termijn van 30 jaar geldt. Wanneer de wegbedding over een particuliere eigendom loopt, kan de gemeente zich dus na 30 jaar beroepen op de verkrijgende verjaring en eigenaar worden van de wegbedding, voor zover vaststaat dat de weg effectief als openbare weg wordt gebruikt.

Maar zoals reeds gesteld is, is het eigenlijk voor de gemeente niet zo belangrijk om eigenaar te zijn van de weg, maar wel beheerder die er alle werken kan uitvoeren voor het onderhoud en de instandhouding van de weg. De gemeente kan op alle plaatselijke wegen die als openbare weg worden gebruikt, daden van beheer stellen. De gemeente is verplicht om de gemeentewegen te onderhouden (art. 135, § 2 en 255, 17° van de Nieuwe Gemeentewet).

3.3.9. Uitgestrektheid van de openbare weg

In de rechtspraak zijn vonnissen en arresten te vinden die uitspraak doen over de vraag tot waar de openbare weg zich uitstrekt. Er kunnen immers betwistingen zijn met de eigenaars van aanpalende percelen over de grens tussen de openbare weg en hun particuliere eigendom. De rechtbanken hebben in dergelijke zaken beslist dat **tot de weg behoren** de sloten, **de bermen, de hellingen**, waterafvoergeulen, pleinen, plantsoenen, bomen, fietspaden en voetpaden (*Wastiels, Handboek wegenrecht, p. 7*).

Voor een holle weg, kan men op grond van deze rechtspraak dus afleiden dat de **berm en helling van de holle weg volledig tot het openbaar domein behoren en dus door de gemeenten**, als beheerder van de openbare weg, **onderhouden dient te worden**.

De eigenaar van een aanpalend perceel kan enkel weerleggen dat een berm tot het openbaar domein behoort, als hij kan **bewijzen dat de grond zijn particuliere eigendom is en dat de berm niet nodig is voor het behoud van de weg**.

3.3.10. Rechten van de aanpalende eigenaars

De eigenaars van een stuk grond dat aan een openbare weg gelegen is, worden ook 'aangelanden' genoemd. Ze hebben bepaalde rechten die voortvloeien uit hun eigendomsrecht: een recht van toegang en uitweg tot de openbare weg, een recht van uitzicht op de weg, een recht van licht (d.w.z. dat hun vensters licht krijgen) en van waterafloop (d.w.z. dat regenwater langs een natuurlijke helling op de weg kan vloeien).

De rechtspraak heeft bevestigd dat de aanpalende eigenaars deze rechten mogen laten gelden overeenkomstig de wetten en verordeningen (Hof van Cassatie, 4 juni 1959). Er moet dus rekening worden gehouden met de wetgeving, wat uiteraard evident is. Zo is het recht van toegang en uitweg op een autosnelweg uitdrukkelijk bij wet verboden.

Voor holle wegen moet men steeds rekening houden met het BVR 23.07.98 dat principieel verbiedt om de holle weg te wijzigen. Het uitoefenen van het recht van uitweg door een inrit aan te leggen door een berm van een holle weg is dus in principe verboden. Enkel wanneer de bepalingen van BVR 23.07.98 worden nageleefd kan daarvoor een vergunning worden verleend, bijvoorbeeld met compensatiemaatregelen die blijken uit het advies van de afdeling Natuur.

3.3.11. Onteigeningen en aankoop

De verbetering van bestaande wegen of de aanleg van nieuwe wegen gaan dikwijls gepaard met de aankoop of de onteigening van stukken grond van particuliere eigenaars.

Een onteigening door de gemeente kan gebeuren door de opmaak van een bijzonder plan van aanleg (BPA), dat vergezeld is van een onteigeningsplan. Sinds het decreet op de ruimtelijke ordening van 1999, is het BPA vervangen door het gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan. Momenteel geldt er nog een overgangstermijn, waarin de gemeenten nog BPA's kunnen opmaken. Van zodra de gemeente over een goedgekeurd ruimtelijk structuurplan beschikt, dient ze over te schakelen naar gemeentelijke

ruimtelijke uitvoeringsplannen. Ook die ruimtelijke uitvoeringsplannen kunnen dan gepaard gaan met een onteigeningsplan.

3.4. Het bosdecreet

Bosdecreet: decreet van 13 juni 1990 (B.S., 28 september 1990), herhaaldelijk gewijzigd.

3.4.1. Toepassingsgebied: alle bossen

Het bosdecreet vervangt voor het Vlaamse gewest grotendeels de vroegere wetgeving op de bossen die te vinden was in het Boswetboek van 1854. Het bosdecreet is van toepassing op alle bossen in Vlaanderen, ongeacht de eigendomssituatie en ongeacht de bestemming van het gebied volgens het gewestplan. Het bosdecreet definieert wat verstaan wordt met “bos”: **“grondoppervlakten waarvan de bomen en de houtachtige struikvegetaties het belangrijkste bestanddeel uitmaken, waartoe een eigen fauna en flora behoren en die één of meer functies vervullen”** (art. 3, § 1 bosdecreet). Het toepassingsgebied van het bosdecreet is m.a.w. een feitenkwestie en er zijn geen wettelijke totstandkomingsprocedures voorzien. Dit betekent ook dat een terrein door spontane verbossing onder het toepassingsgebied van het bosdecreet kan komen, zonder dat er één of andere aanduiding van overheidswege nodig is.

Ook de niet-beboste oppervlakten in een bos, zoals de boswegen, brandwegen, recreatieterreinen, ligweiden, enz. vallen onder het toepassingsgebied van het bosdecreet (art. 3, § 2 bosdecreet). **Een holle weg kan als bosweg deel uitmaken van een bos.**

Onder het toepassingsgebied vallen niet: dreven, boomgaarden, tuinen, boomkwekerijen, kerstboomaanplantingen e.d. (art. 3, § 3 bosdecreet).

Het bosdecreet bevat een regelgeving voor zowel de openbare als de privé-bossen. Binnen de categorie “openbare bossen” zijn er specifieke regels m.b.t. domeinbossen. Er zijn dus in feite 3 categorieën van voorschriften en maatregelen m.b.t. bossen, naargelang wie de bosbeheerder of eigenaar is:

- domeinbossen: openbare bossen waarvan het beheer volledig aan het Bosbeheer (dit is de afdeling Bos en Groen, AMINAL) werd toevertrouwd
- andere openbare bossen: bossen die in eigendom (of mede-eigendom) zijn van overheden, bv. een gemeente of provincie; het beheer gebeurt deels door het Bosbeheer, nl. alleen wat de technische aspecten van het beheer betreft
- privé-bossen: bossen die volledig in eigendom zijn van particulieren of privaatrechtelijke rechtspersonen.

De definitie van “bos” stelt reeds dat een bos gelijktijdig één of meer functies vervult. In het bosdecreet worden die bosfuncties omschreven:

- economische functie: voortbrenging van hout en andere bosproducten
- sociale en educatieve functie: o.m. de toegankelijkheid van het bos voor recreatie of educatie
- milieubeschermdende functie: bescherming van waterwinningsgebieden, erosiebestrijding, regulering van het debiet van waterlopen, klimaatregeling, waterzuivering en afschermen van zones die het milieu belasten
- ecologische functie: o.m. autochtone boom- of struiksoorten, gevarieerde bosstructuur met ongelijkjarigheid en voldoende aanwezigheid van oude bomen en dood hout, instandhouding ecosystemen en biologische diversiteit, stimuleren van uit zichzelf functionerende processen, gepast beheer van alle natuurelementen, behoud of herstel van natuurlijke waterhuishouding, ...

-wetenschappelijke functie: bosreservaten

In de beheerplannen die voor de bossen worden opgesteld, wordt aangegeven hoe, in welke mate en op welke plaatsen de diverse functies aan bod komen in het bos in kwestie.

3.4.2. Integratie van natuurbeleidsdoelstellingen in bosdecreet

Het natuurdecreet en het bosdecreet staan niet volledig los van elkaar, net zoals op het terrein ook geen rigoureuze onderscheid gemaakt kan worden tussen loutere “bosbouwbossen” enerzijds en “natuurlijke bossen” anderzijds. Er is sprake van een zekere integratie van natuurdoelstellingen in het bosbeheer.

Dit komt tot uiting in o.m.:

-Afstemming met het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN): de beheerplannen van bossen in het VEN moeten in overeenstemming worden gebracht met de natuurrichtplannen die voor het VEN worden opgesteld.

-De eigenaar van een openbaar bos (bv. gemeente, provincie) kan bepaalde beheermaatregelen of het volledige beheer van het bos overdragen aan een natuurvereniging.

-Er gelden criteria voor ecologisch verantwoorde bebossing en bosuitbreiding, die geregeld zijn bij omzendbrief (omzendbrief van 10/12/96 betreffende bebossing van landbouwgronden). De criteria houden richtlijnen in waar de administraties rekening mee moeten houden bij het verlenen van advies. Zo dient de afdeling Natuur een negatief advies te verlenen voor bebossing of bosuitbreiding in bepaalde biotooptypen (o.m. heiden, moerassen, duinen, bepaalde graslanden). Ook wanneer de bebossing of bosuitbreiding strijdig is met de bescherming van vogelrichtlijn-, habitatrictlijn- of ramsgebieden, dient afdeling Natuur negatief advies uit te brengen.

3.4.3. Voorschriften m.b.t. de bossen

3.4.3.1. Bosbeheerplannen

Inhoud van bosbeheerplannen

Het bosbeheerplan bevat technische en administratieve aspecten van het geplande beheer, de kapregeling, de uitvoering van onderhouds- en verbeteringswerken, de verkoop van hout en bosproducten, de bebossing, de herbebossing en bewaking, ... Kortom, alle concrete maatregelen die in het bos genomen zullen worden. Het Besluit van de Vlaamse Regering van 4 december 1991 betreffende het vaststellen van de beheerplannen voor de bossen (B.S., 7 maart 1992) bevat de richtlijnen m.b.t. de inhoud van een beheersplan.

Het beheerplan heeft een belangrijke juridische draagwijdte: het bindt de bosbeheerder. Hij mag dus niet van het beheerplan afwijken, tenzij hij machtiging krijgt van de afdeling Bos en Groen. Zoniet is hij strafbaar. De afdeling Bos en Groen houdt toezicht op de correcte uitvoering van het beheerplan.

Opmaak van bosbeheerplannen

Bosbeheerplannen worden opgesteld voor:

-alle privé-bossen van minstens 5 ha (verplicht);

- alle openbare bossen (verplicht);
- privé-bossen kleiner dan 5 ha (facultatief).

Uitzondering: voor bossen in natuurreservaten wordt geen bosbeheerplan gemaakt, maar enkel een natuurbeheerplan (overeenkomstig het natuurdecreet).

Voor domeinbossen, stelt de afdeling Bos en Groen het beheerplan op, en de Vlaamse minister van leefmilieu keurt het goed. Voor de andere openbare bossen, is het de eigenaar die een beheerplan opstelt, waarover de afdeling Bos en Groen advies uitbrengt; vervolgens stelt de eigenaar het beheerplan vast. Voor de privé-bossen, dient de bosbeheerder een beheerplan op te stellen, dat door de afdeling Bos en Groen wordt goedgekeurd.

3.4.3.2. Verbod op ontbossen

Ontbossen is in het bosdecreet gedefinieerd als: iedere handeling waardoor een **bos geheel of gedeeltelijk verdwijnt en aan de grond een andere bestemming of gebruik wordt gegeven**. Ontbossen is dus duidelijk een meer vergaande ingreep dan het louter vellen van bomen. Na het vellen van bomen in een bos blijven de kapplaatsen immers onderdeel van het bos en wordt er vaak terug overgegaan tot heraanplant (al dan niet met een andere soort).

Voor ontbossen is een stedenbouwkundige vergunning vereist (art. 99, § 1, 2° decreet ruimtelijke ordening).

Art. 90bis van het bosdecreet bevat de basisregeling voor het ontbossingsverbod; in een besluit van de Vlaamse regering van 2001 zijn de meer gedetailleerde regels te vinden m.b.t. de verplichting tot compenserende bebossing of betaling van een bosbehoudsbijdrage (Besluit van de Vlaamse regering van 16 februari 2001, B.S., 23 maart 2001).

Art. 90bis bepaalt dat men een **stedenbouwkundige vergunning voor ontbossing enkel kan verkrijgen in bepaalde gevallen:**

- in woongebied, industriegebied in de ruime zin of de daarmee gelijk te stellen zones, of voor de uitvoerbare delen in een niet-vervallen vergunde verkaveling;
- daarnaast kunnen ook werken van algemeen belang een ontbossingsvergunning krijgen;
- tot slot kan de minister van leefmilieu ook een afzonderlijke toelating verlenen.

In principe is een ontbossing in bv. agrarisch gebied dus verboden. De ontbossing kan er enkel worden uitgevoerd in één van bovenstaande uitzonderingsgevallen (een verkaveling, een werk van algemeen belang of een toelating van de minister).

Wie een stedenbouwkundige of een verkavelingsvergunning verkrijgt op een terrein waar ontbossing nodig is, dient **compensatie** te geven voor deze ontbossing of voor de beboste delen van de verkaveling waarvoor de verkavelingsvergunning wordt aangevraagd. De aanvraag voor de ontbossing dient voor advies voorgelegd te worden aan het Bosbeheer (de afdeling Bos en Groen). De compensatie wordt gegeven of in natura, door storting van een bosbehoudsbijdrage in het Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur (MINA-Fonds), of door een combinatie van beiden. De integrale compensatie in natura betreft ten minste een gelijke oppervlakte. De stedenbouwkundige vergunning tot ontbossing of de verkavelingsvergunning kan niet worden verleend vooraleer de afdeling Bos en Groen het compensatievoorstel, dat door de aanvrager wordt ingediend, heeft goedgekeurd of aangepast.

De nadere regels voor toepassing van de compensatieplicht houden o.m. in dat de compenserende bebossing uitgevoerd dient te zijn binnen een periode van twee jaar. De bosbehoudsbijdrage is gelijk aan de grootte van de gelijkwaardige compenserende bebossing, uitgedrukt in m², vermenigvuldigd met 80 fr/m², en dient betaald te worden binnen vier maanden na de datum waarop van de vergunning mag gebruik worden gemaakt. Om sociale redenen worden uitzonderingen op de compensatieplicht toegestaan voor de eerste vijf are in geval van woningbouw op percelen kleiner dan twaalf are in zones met de bestemming woongebied en daarmee vergelijkbare bestemmingen.

Voor ontbossingen en reliëfwijzigingen met een grondoppervlakte van meer dan 500 m² is een openbaar onderzoek vereist.

3.4.3.3. Andere verbodsbepalingen

In de bossen zijn volgende activiteiten verboden, tenzij ze in het bosbeheersplan zijn opgenomen of indien men machtiging van de afdeling Bos en Groen bekomt:

-kappingen;

- kaalslag ;
- werken die fysische toestand kunnen wijzigen ;
- ingrijpende wijzigingen en beschadigingen van de bodem en van de strooisel-, kruid- of boomlaag.

Er gelden ook verbodsbepalingen ten aanzien van al wie zich in het bos bevindt (art. 97), o.m. verbod om:

- bomen te beschadigen, planten weg te nemen, te plukken of af te snijden;
- strooisel te verwijderen;
- reclame aan de bomen te bevestigen;
- resten, vuilnis en afval achter te laten;
- de rust te verstoren;
- vuur maken in bos en binnen afstand van 100 m van bos.

In de openbare bossen gelden nog bijkomende bepalingen.

3.4.4. Bosgroepen

(art. 41bis en 41ter bosdecreet; art. 85 bosdecreet, en BVR van 29/4/91 betreffende de subsidiëring van de eigenaars van privé-bossen en de erkenning van bosgroeperingen van privé-boseigenaars, B.S., 16/07/1991)

Een bosgroep is een samenwerkingsverband tussen bosbeheerders. Bosbeheerders worden aangemoedigd om zich aan te sluiten bij bosgroepen. De doelstellingen van de oprichting van bosgroepen zijn o.m. het stimuleren van duurzaam bosbeheer; het verbeteren van de organisatie van de houtwinning en de verkoop van hout; het verbeteren van de samenwerking m.b.t. bosbeheerswerken; het invullen en verbeteren van de ecologische functie; het op elkaar afstemmen van gebiedsgerichte visies diverse beleidsdomeinen (jacht, visbeheer, natuurbehoud, landschapszorg, waterbeheersing, ..), ...

Beheerders van natuurrezervaten kunnen als bosbeheerder ook deel uitmaken van bosgroep.

3.5. Landschapsbescherming

3.5.1. Decreet betreffende de landschapszorg

Het landschapsdecreet dateert van 16 april 1996. Het beoogt de bescherming van landschappen en de instandhouding, het herstel en het beheer van de beschermde landschappen. In 2002 werd de doelstelling van landschapsbescherming verruimd naar de bevordering van algemene landschapszorg, ook buiten de beschermde landschappen. Het opschrift van het decreet werd tevens gewijzigd van 'decreet houdende bescherming van landschappen' naar '**decreet betreffende de landschapszorg**' (decreet van 21 december 2001 tot wijziging van het decreet van 16 april 1996 houdende bescherming van landschappen, B.S., 19.02.2002).

Op 4 april 2003 werden drie uitvoeringsbesluiten goedgekeurd die het beheer in de beschermde landschappen regelen en die een aantal algemene beschermingsvoorschriften toevoegen aan een eerder besluit van 3 juni 1997.

3.5.1.1. Beschermingsprocedure

Een landschap dat "van algemeen belang is wegens zijn natuurwetenschappelijke, historische, esthetische of sociaal-culturele waarde" kan worden beschermd. De omliggende percelen kunnen als een overgangszone mee in de bescherming worden opgenomen (art. 5 van het decreet). De beschermingsprocedure omvat verschillende stappen met een voorlopige bescherming en een definitieve bescherming.

3.5.1.2. Algemene en specifieke beschermingsvoorschriften

Reeds **vanaf de voorlopige bescherming van een landschap, gelden er in het gebied beschermingsmaatregelen**. Er is een onderscheid te maken tussen de algemene en de specifieke beschermingsvoorschriften.

De algemene beschermingsvoorschriften zijn vastgelegd door de Vlaamse regering in een algemeen landschapsbesluit van 1997 (Besluit van de Vlaamse regering van 3 juni 1997 houdende algemene beschermingsvoorschriften, advies- en toestemmingsprocedure, instelling van een register en vaststelling van een herkenningsteken voor beschermde landschappen, gewijzigd bij besluit van 4 april 2003).

Daarnaast kunnen de algemene beschermingsvoorschriften per landschap worden aangevuld met specifieke voorschriften, die worden opgenomen in het besluit tot voorlopige en tot definitieve bescherming van het landschap. **De specifieke voorschriften hebben voorrang op de algemene voorschriften.**

De algemene voorschriften zijn reeds zeer uitgebreid en worden onderverdeeld in tal van voorschriften. **Diverse bepalingen kunnen van toepassing zijn op werken in holle wegen:**

"Onderafdeling A. - Voorschriften betreffende de landschappen in het algemeen"

-Art. 4, § 1 bevat **gebodsbepalingen m.b.t. onderhoud en instandhouding van landschapselementen**: alle eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en vruchtgebruikers zijn verplicht om allerlei landschapsbepalende elementen te onderhouden en instandhouden. Deze onderhoudsplicht is duidelijk van toepassing op holle wegen in een beschermd landschap: het art. 4, § 1 somt op o.a. "... taluds, oude wegen, ... lijn- en puntvormige landschapselementen zoals poelen, houtkanten, houtwallen, bomen, bomenrijen en hagen; het instandhouden van houtige begroeiing en het onderhouden van die types houtige begroeiing waarvoor onderhoud noodzakelijk is..."

-Art. 4 § 2 bevat enkele algemene **verbodsbepalingen** in beschermde landschappen (onder meer op het achterlaten van afval en het aanbrengen of het voeren van reclame).

-Art. 5 vermeldt **activiteiten waarvoor een gunstig advies of een toestemming** moet worden aangevraagd aan Monumenten en Landschappen, zonet zijn ze verboden (onder meer het gebruiken van chemische verdelgingsmiddelen, groeiremmers, groeistimulators, hormonale behandelingen, thermische onkruidverdelgers of andere verdelgingsmiddelen op de percelen die niet als akkerland, weiland, boomgaard, moestuin of bloemperk worden gebruikt).

"Onderafdeling B. - Voorschriften betreffende gebouwen of constructies en wegen"

Art. 6 somt werken op waarvoor een gunstig advies of toestemming moet worden aangevraagd, zonet zijn ze verboden. Voorbeelden:

- het bouwen of plaatsen van eender welke constructie;
- het aanleggen, verbreden, opbreken of afsluiten van wegen en paden of het wijzigen van hun tracé;
- het **verharden van paden of wegen**.

"Onderafdeling C. - Voorschriften betreffende reliëf, waterhuishouding en hydrografie"

Art. 7 stelt dat een gunstig advies of toestemming moet worden aangevraagd, zonet zijn ze verboden: "om het even welk werk dat de aard en structuur van de grond, het uitzicht en het reliëf van het terrein of het hydrografisch net zou kunnen wijzigen, onder meer boringen of grondwerken, de ontginning van materialen, het aanvoeren van grond, het aanleggen van opspuitterreinen en het herprofiëren van waterlopen."

"Onderafdeling D. - Voorschriften betreffende fauna, flora en vegetatie"

Art. 8 somt de activiteiten op waarvoor een gunstig advies of toestemming moet worden aangevraagd, zonet zijn ze verboden. Het gaat o.a. om het vernietigen of verzamelen van kruidachtige gewassen of hun onderdelen, met uitzondering van de cultuurgewassen.

"Onderafdeling E. - Voorschriften betreffende de bossen en bosexploitatie"

Art. 9 stelt dat men voor het vellen, ontwortelen of beschadigen van bomen en heesters, een gunstig advies of toestemming moet aanvragen, zonet zijn deze werken verboden.

"Onderafdeling F. - Voorschriften betreffende specifieke landschapselementen en hoogstamboomgaarden"

Art. 11 vermeldt diverse activiteiten waarvoor een gunstig advies of toestemming moet worden aangevraagd, zonet zijn ze verboden. Voorbeelden:

- het vellen, ontwortelen of beschadigen van bomen en heesters;
- het uitvoeren van om het even welke ingreep op de betrokken wortelzones van bomen en heesters zoals onder meer het verrichten van grondwerken of het uitvoeren van werkzaamheden die bodemverdichting voor gevolg hebben;
- het verwijderen of beschadigen van oa. holle wegen, taluds, houtkanten, hagen, solitaire bomen....

3.5.1.3. Gunstig advies of toestemming van de cel Monumenten en Landschappen

Wanneer men in een beschermd landschap activiteiten wil verrichten die volgens het BVR van 1997 of door het individuele beschermingsbesluit in principe verboden zijn, dan moet men eerst een gunstig advies of een toestemming aanvragen.

Het verschil tussen het gunstig advies en de toestemming is het volgende. Het **gunstig advies wordt gevraagd bij de vergunning die op grond van andere wetgeving geldt**. Het gaat om een verplicht én bindend advies. **Wanneer voor de werken geen vergunning vereist is op grond van andere wetgeving, dan moet men de toestemming vragen** van de afdeling Monumenten en Landschappen.

M.b.t. activiteiten die reeds vergunningsplichtig zijn op grond van andere wetgeving (bv. bouwvergunning, milieuvergunning, natuurvergunning,...), zijn alle vergunningverlenende instanties verplicht om de vergunningsaanvragen voor activiteiten binnen het beschermd landschap, binnen 10 dagen na ontvangst van de aanvraag voor advies voor te leggen aan de cel Monumenten en Landschappen van de provinciale afdelingen. Wanneer het advies negatief is of voorwaarden oplegt, is het bindend: dit wil zeggen dat de vergunning niet verleend mag worden (bij negatief advies), of dat er vergunningsvoorwaarden moeten worden opgelegd (bij advies onder voorwaarden).

Wanneer de activiteit niet op grond van een andere wetgeving vergunningsplichtig is, dan moet een toestemming gevraagd worden aan de cel Monumenten en Landschappen van de provinciale afdeling. Binnen 30 dagen na ontvangst van de aanvraag, beslist de cel Monumenten en Landschappen over het verlenen van de toestemming.

Bij het verlenen van advies of toestemming moet de cel Monumenten en Landschappen rekening houden met de bestemming volgens de plannen van aanleg: werken of handelingen die overeenstemmen met de plannen van aanleg, blijven dus mogelijk. Er kunnen enkel specifieke voorwaarden worden verbonden aan het advies of de toestemming (bv. materiaalkeuze, locatiekeuze, vermijden van visuele hinder, ...).

3.5.1.4. Beheer van landschappen

Beheercommissie

Per definitief beschermd landschap kan een beheercommissie opgericht worden ter realisatie van de beheerdoelstellingen.

Beheerplan

Een beheerplan voor een beschermd landschap wordt opgesteld door de beheercommissie. Het beheerplan kan voor het gehele beschermde landschap, of voor gedeelten ervan worden opgesteld. Het bevat een opsomming van concrete maatregelen, werken en handelingen die nodig zijn voor het beheer, het onderhoud, en eventueel het herstel en de ontsluiting van het beschermd landschap.

Premies

In beschermde landschappen waarvoor nog geen beheerplan werd goedgekeurd kan een onderhoudspremie van 40% toegekend worden ter ondersteuning van instandhoudings- en onderhoudswerken. In beschermde landschappen waarvoor wel een goedgekeurd beheerplan bestaat, kan men een landschapspremie bekomen. Afhankelijk van de aard der werken bedraagt de premie 20 tot 80%.

3.5.2. Decreet betreffende de erfgoedlandschappen

Op 28 januari 2004 werd een nieuw decreet goedgekeurd met maatregelen voor het **behoud van erfgoedlandschappen**. Met dit decreet is een bijkomende vorm van landschapsbescherming mogelijk. In feite worden hiermee de doelstelling van het decreet op de landschapszorg verruimd tot ankerplaatsen en erfgoedlandschappen.

Erg belangrijk is dat de maatregelen inzake beschermde landschappen ook van toepassing worden voor erfgoedlandschappen.

Wat zijn ankerplaatsen en erfgoedlandschappen?

De ankerplaatsen zijn de meest waardevolle landschappen van Vlaanderen. Deze zijn samen met de relictzones aangegeven in de landschapsatlas. Met het nieuwe decreet kunnen de ankerplaatsen definitief worden aangeduid bij besluit van de Vlaamse regering. (Dit gebeurt in twee stappen, met een voorlopige en een definitieve aanduiding. De procedure is geïnspireerd op de beschermingsprocedure voor landschappen, maar verschilt toch danig. Zo is er bijvoorbeeld geen openbaar onderzoek voorzien.) De aanduiding tot ankerplaats houdt evenwel geen ruimtelijke bestemmingswijziging in, m.a.w. woongebied blijft woongebied. Voor de definitief aangeduide ankerplaatsen zullen dezelfde algemene voorschriften gelden als voor het behoud van erfgoedlandschappen.

Van zodra ankerplaatsen opgenomen worden in ruimtelijke uitvoeringsplannen, worden zij erfgoedlandschappen genoemd. Op die manier wordt de landschapszorg geïntegreerd in de ruimtelijke ordening.

Bij de opmaak van de ruimtelijke uitvoeringsplannen moet voor de aangeduide ankerplaatsen een advies gevraagd worden aan afdeling Monumenten en Landschappen van AROHM. In dit – niet bindend - advies kunnen dan stedenbouwkundige voorschriften voorgesteld worden.

Zorgplicht voor landschappen

Nieuw is ook de invoering van een **zorgplicht** die te vergelijken is met de zorgplicht uit het natuurdecreet. Voor de aangeduide ankerplaatsen geldt de zorgplicht enkel voor de overheid, voor de erfgoedlandschappen geldt ze voor iedereen.

Overlappend van landschapszorg- en erfgoedlandschappendecreet

Het is de bedoeling dat de aanduiding van ankerplaatsen en erfgoedlandschappen de belangrijkste manier wordt om het landschap te beschermen. De klassieke bescherming als landschap kan tegelijkertijd zowel binnen als buiten de erfgoedlandschappen toegepast worden. Dit biedt de mogelijkheid om het behoud nog beter en doelgerichter te garanderen, oa. door de specifieke beschermingsmaatregelen.

3.6. Veldwetboek

Het Veldwetboek dateert van de 18de eeuw en werd opgesteld in functie van de toen nog uitgesproken rurale samenleving. Het Veldwetboek is op diverse punten gedateerd, maar bevat ook algemene basisregels die ook nu nog toepassing vinden. De regels over de minimumafstand tussen de beplantingen en de erfscheidingen zijn over het algemeen goed gekend bij de bevolking.

Artikel 35 van het Veldwetboek stelt terzake dat: tenzij er een ander vast en erkend plaatselijk gebruik is, **hoogstammige bomen** slechts op **2 meter** van de perceelsgrens mogen worden geplant. **Andere bomen en hagen** slechts op een **halve meter**. Om de vaste en erkende gebruiken van een streek te kennen, kan men zich wenden tot de vrederechter.

Door een overeenkomst of door de 30-jarige verjaring kan men het recht verkrijgen om op onwettige afstand bomen of hagen te bezitten. Algemeen wordt aangenomen dat men door verjaring enkel het recht bekomt om de bomen te behouden, maar niet om ze te vervangen.

Hetzelfde artikel 35 stelt ook dat het in landbouwgebied verboden is op minder dan 6 meter van de perceelsgrens een bos aan te planten.

Voor beplantingen **langs openbare wegen**, o.a. in holle wegen, is het van groot belang dat deze **afstandsregels** volgens de rechtspraak **niét van toepassing zijn op de openbare besturen** die zorgen voor beplantingen langs de wegen (Hof van Cassatie, 30 mei 1872). De bomen op het openbaar domein mogen echter geen ernstige hinder voor de aanpalende eigenaars zijn. Daarom kunnen die eigenaars vragen om bomen te snoeien wanneer ze bijvoorbeeld teveel licht wegnemen, of om ze te kappen wanneer ze bijvoorbeeld de toegang met voertuigen beletten.

4. Enkele voorbeelden

4.1. Vellen van bomen in een holle weg

We nemen het voorbeeld van geplande werken om enkele bomen te vellen in een holle weg. De werken zijn nog niet uitgevoerd (dus geen regularisatie). Er is nog geen vergunning aangevraagd.

Hoofdvraag: welke procedure(s) moet men volgen om de nodige toelating(en) te krijgen voor het vellen van de bomen die deel uitmaken van de holle weg?

1. Natuurwetgeving: is het vellen een normaal onderhoudswerk? Is er een stedenbouwkundige vergunning voor verleend? Is het vellen opgenomen in een natuurbeheersplan, bosbeheersplan of dergelijke?

Het vellen van een boom in een holle weg is te beschouwen als een “wijziging” van de holle weg, waarvoor dus het verbod geldt van het BVR 23/07/1998, tenzij één van de uitzonderingen kan worden ingeroepen.

-normale onderhoudswerken: degene die de boom velt, zal moeten aantonen dat het vellen in dat specifieke geval te beschouwen is als een “normaal onderhoudswerk” in de holle weg; het is raadzaam het advies van de afdeling Natuur in te winnen;

-stedenbouwkundige vergunning met advies van afdeling Natuur: indien het een hoogstammige boom is, moet een stedenbouwkundige vergunning worden aangevraagd (dit is een stamonttrek van minstens 1 meter op een hoogte van het maaiveld);

-het vellen is opgenomen in een natuurbeheersplan van een natuurreservaat, een bosbeheersplan, een beheersplan voor een beschermd landschap of gebeurt ter uitvoering van een natuurinrichtings-, landinrichtings- of ruilverkavelingsproject.

Het vellen van bomen kan een normaal onderhoudswerk zijn, maar is dat zeker niet altijd. Meer informatie over het normaal onderhoud van holle wegen vindt men in de Omzendbrief van 10 november 1998 betreffende algemene maatregelen inzake natuurbehoud en wat de voorwaarden voor het wijzigen van vegetatie en kleine landschapelementen betreft volgens het Besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 (B.S., 17.03.1997).

In twijfelgevallen kan men best steeds het advies van de afdeling Natuur inwinnen.

2. Ruimtelijke ordeningswetgeving: is een stedenbouwkundige vergunning vereist?

Daartoe moet men onderzoeken of de boom een hoogstammige boom is (min. 1 meter stamonttrek op 1 meter hoogte boven maaiveld) en of de uitzonderingsbepalingen van het ‘besluit kleine werken’ gelden.

Hoogstambomen. Voor het vellen van een hoogstammige boom is een stedenbouwkundige vergunning vereist (art. 99, § 1 decreet ruimtelijke ordening), aan te vragen bij het college van burgemeester en schepenen (voor aanvragen van particulieren) of bij de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar van AROHM (voor aanvragen van publiekrechtelijke rechtspersonen, zoals de gemeente).

Uitzonderingsbepalingen. Er is géén stedenbouwkundige vergunning vereist voor het vellen van volgende hoogstammige bomen (BVR 14/04/2000, art. 3, 14°):

-het vellen van hoogstammige bomen, mits aan alle van de volgende vereisten voldaan is:

-ze maken geen deel uit van een bos, zoals bedoeld in het bosdecreet en zijn uitvoeringsbesluiten;

-ze zijn gelegen in een woongebied of in een industriegebied, of in een daarmee vergelijkbaar gebied, en niet in een woonparkgebied of in een daarmee vergelijkbaar gebied;

-ze bevinden zich op huiskavels van een vergunde woning of vergund bedrijfsgebouw, maar niet op de grens met het openbaar domein;

-ze zijn gelegen binnen een straal van maximaal 15 meter rondom de vergunde woning of het bedrijfsgebouw;

-het vellen van alleenstaande hoogstammige bomen of van enkele bomen in lijnverband omwille van acuut gevaar en mits voorafgaandelijke schriftelijke instemming van het Bosbeheer.

-het vellen van hoogstammige bomen, gelegen op terreinen waarvoor een door de bevoegde overheid of bevoegde administratie(s) goedgekeurd beheersplan of beheersvisie bestaat op basis van de milieu- en natuurwetgeving, voorzover het vellen van de hoogstammige bomen als activiteit in dat beheersplan of beheersvisie is opgenomen;

Bovendien is er ook géén stedenbouwkundige vergunning vereist voor het vellen van bomen in een bos, zoals gedefinieerd in het bosdecreet. In een bos is wél een machtiging nodig van afdeling Bos en Groen.

De te volgen procedure

1. In enkele gevallen is er géén procedure omdat de werken mogen worden uitgevoerd zonder enige vergunning:

-normaal onderhoudswerk + het zijn géén hoogstammen (geen verbod, geen stedenbouwkundige vergunning vereist);

-normaal onderhoudswerk + het zijn hoogstammen + er is acuut gevaar en Bosbeheer heeft een schriftelijke toestemming verleend om ze te vellen wegens acuut gevaar (geen verbod, geen stedenbouwkundige vergunning vereist);

-het vellen is voorzien in een goedgekeurd natuurbeheersplan (van een natuureservaat) of in een bosbeheersplan (geen verbod, geen stedenbouwkundige vergunning vereist);

2. Stedenbouwkundige vergunning vereist (hoogstammen en geen uitzonderingsbepalingen)

Voor het vellen is een stedenbouwkundige vergunning vereist (art. 99, § 1 decreet ruimtelijke ordening), aan te vragen bij het college van burgemeester en schepenen (voor aanvragen van particulieren) of bij de gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar van AROHM (voor aanvragen van publiekrechtelijke rechtspersonen, zoals de gemeente).

Indien een advies wordt gevraagd aan afdeling Natuur over de aanvraag, dan volstaat de stedenbouwkundige vergunning. Indien er géén advies wordt gevraagd, dan moet men naast de stedenbouwkundige vergunning ook een toelating vragen aan de minister van leefmilieu vooraleer men mag overgaan tot het vellen (art. 8 BVR 23/07/1998).

3. Geen stedenbouwkundige vergunning vereist, wel toelating van de Vlaamse minister van leefmilieu

Indien géén stedenbouwkundige vergunning vereist is, dan geldt toch nog het verbod om de holle weg te wijzigen. Men moet daarom een toelating vragen aan de Vlaamse minister van leefmilieu vooraleer men mag overgaan tot het vellen (art. 8 BVR 23/07/1998).

Bijkomende procedurevoorschriften

De holle weg is gelegen in een beschermd landschap?

Dan is ook een advies van afdeling Monumenten en Landschappen vereist. Bovendien is dit een bindend advies, wanneer het negatief is of voorwaarden oplegt.

Het advies van afdeling Monumenten en Landschappen moet worden aangevraagd door de overheid die de stedenbouwkundige vergunning verleent (college of AROHM). Wanneer geen stedenbouwkundige vergunning vereist is, wordt het advies gevraagd door afdeling Natuur n.a.v. de toelating van de minister van leefmilieu (art. 8 BVR 23/07/1998). Voor normale onderhoudswerken is geen toelating van de minister van leefmilieu vereist en ook geen advies van afdeling Monumenten en Landschappen (tenzij voor het betreffende beschermd landschap een strenger specifiek beschermingsvoorschrift bestaat).

Ruimtelijk kwetsbaar gebied, habitat- of vogelrichtlijngebied?

Advies van afdeling Natuur vereist bij de stedenbouwkundige vergunning.

Het advies van afdeling Natuur moet worden aangevraagd door de overheid die de stedenbouwkundige vergunning verleent (college of AROHM).

Bosgebied?

Advies van afdeling Bos en Groen vereist bij de stedenbouwkundige vergunning.

Het advies van afdeling Bos en Groen moet worden aangevraagd door de overheid die de stedenbouwkundige vergunning verleent (college of AROHM).

Opgepast: het gaat hier om bosgebieden op het gewestplan!

Als het een bos is in de zin van het bosdecreet, is géén stedenbouwkundige vergunning vereist voor het vellen van de bomen, maar wel een machtiging van afdeling Bos en Groen.

Is er een gemeentelijke kapverordening?

Een gemeente kan een eigen kapverordening hebben die het kappen van niet-hoogstammige bomen vergunningsplichtig maakt.

4.2. Aanleg van oprit

1. Natuurwetgeving

De aanleg van een oprit door de berm van een holle weg is een wijziging van de holle weg en is dus verboden.

2. Ruimtelijke ordeningswetgeving

Een stedenbouwkundige vergunning is vereist, omdat voor de aanleg van de oprit een aanzienlijk grondverzet nodig zal zijn (afgraven van de berm).

Voor de aanleg van verhardingen is soms geen stedenbouwkundige vergunning nodig (BVR kleine werken, art. 3, 6°), oa. voor “de strikt noodzakelijke toegangen en opritten naar het gebouw of de gebouwen”. Maar dit geldt enkel indien ze aangelegd worden op de *hoogte van het natuurlijke maaiveld in de onmiddellijke omgeving van vergunde woongebouwen*.

Onder onmiddellijke omgeving dient de ruimte gelegen binnen een straal van 30 meter van de uiterste grenzen van het woongebouw te worden verstaan.

De te volgen procedure

Aanvraag stedenbouwkundige vergunning met advies van afdeling Natuur.

Indien er géén advies wordt gevraagd, dan moet men naast de stedenbouwkundige vergunning ook een toelating vragen aan de minister van leefmilieu vooraleer men de oprit mag aanleggen (art. 8 BVR 23/07/1998).

De aanleg van een oprit als toegang naar een woning, dwars door een holle weg is duidelijk een activiteit die in principe niet mag worden toegelaten. In uitzonderlijke gevallen is het denkbaar dat er toch een vergunning wordt verleend met gunstig advies van afdeling Natuur, met voorwaarden inzake compensatiemaatregelen.

5. Vindplaatsen van wetgeving: nuttige links

Gezien wetgeving vaak gewijzigd of aangevuld wordt, is het niet aangewezen om je te baseren op de originele versie die in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd is of op andere niet-gecoördineerde versies.

Gecoördineerde versies van wetgeving bevatten alle latere wijzigingen en aanvullingen.
Vindplaatsen op internet:

www.codex.vlaanderen.be

www.emis.vito.be

www.milieulink.be

www.staatsblad.be

6. Literatuur

DE PUE, E., LAVRYSEN, L. en STRYCKERS, P. **Milieuzakboekje**. Kluwer rechtswetenschappen: jaarlijkse uitgave van ca. 1000 p.

DRAYE, Anne Mie (1998, 2001). **Buurtwegen juridisch**, Koning Boudewijnstichting, 54 p.

STRYCKERS, P. (2002). 'Groen' in **Vademecum voor Gemeentelijk Milieubeleid**, Brugge, Vanden Broele, losbladig

VAN HOORICK, G. (1997). **Internationaal en Europees Natuurbehoudsrecht**. Intersentia Rechtswetenschappen, Antwerpen/Groningen, 381 p.

VAN HOORICK, G. (2000). **Juridische aspecten van het natuurbehoud en de landschapszorg**. Intersentia Rechtswetenschappen, Antwerpen/Groningen, 841 p.

WASTIELS, Frans (1986). **Handboek Wegenrecht**, Brugge, die Keure.